

“โลกขาดธรรมได้”

ปัญหาที่รอการแก้

ที่โลกเกิดความร้อนรนไปทุกหย่อมหญ้าเวลานี้ ก็เพราะจิตใจมนุษย์เราเหินห่างจากศีลธรรม คือธรรมที่ยังบุคคลให้ร่มเย็นนั้นแล นอกจากจิตใจไม่นำพากับศาสนาแล้ว ยังใกล้ชิดสนิทกับสิ่งเป็นภัยไร้สารคุณเข้าอีก อย่างหาประมาณความพอดีไม่ได้ จะโลกไหนก็โลกเถอะ ต้องเป็นโลกที่ร้อนรนเป็นไฟไปด้วยกันนั้นแลไม่มีการยกเว้น

ศีลธรรมคือการให้ความเสมอภาคแก่กันและกันตลอดสัตว์ดิรัจฉาน ไม่ให้เบียดเบียนทำลายซึ่งกันและกัน อันเป็นการทำลายจิตใจและสมบัติของกันและกันให้กำเริบ เช่น ท่านสอนปาลาฯ ไม่ให้ฆ่าไม่ให้ทำลายซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังมีเมตตาสนับสนุนอีกด้วยเรียกว่า เบญจศีล เบญจธรรม เป็นเครื่องสนับสนุนข้อห้ามคือปาลาฯ ให้เด่นขึ้น และเพื่อให้ศีลข้อนี้สมบูรณ์ขึ้นเพราะความเมตตาเป็นเครื่องสนับสนุน แต่ผู้ไม่มีศีลธรรมภายในใจกลับกลายเป็นผู้โหดร้ายทารุณไปเสีย โลกจึงทำคามพินาศฉิบหายแก่กันได้อย่างหน้าตาเฉย เพราะหมดคุณสมบัติในธรรมข้อนี้ภายในใจ ข้ออื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน

อทินนาทาน ก็เพราะความโลภความอยากได้ อันเป็นเรื่องของกิเลสตัวไม่มีเมืองพอ พาให้ทำลายสมบัติของคนอื่น จิตใจของคนอื่นไม่มีประมาณ ทั้งนี้เพราะความโลภมันมีกำลังรุนแรงมาก จึงต้องฉกต้องลักต้องปล้นต้องสะดมเขา ไม่เพียงแต่ว่าไม่มีอยู่มีกินอดอยากขาดแคลน หากที่กินที่ใช้สอยอะไรไม่ได้ เป็นความจนตรอกจนมุมจริง ๆ เช่นนั้น แต่มันเป็นนิสัยสันดานของคนที่มีจิตใจต่ำทราม ด้วยสิ่งสกปรกโสภณทั้งหลายเข้าครอบงำ และมีอำนาจเหนือจิตใจอย่างบอกไม่ถูกต่างหาก จึงทำกันได้โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายทั้งสมบัติและจิตใจของผู้อื่น ขอให้ได้อย่างเดียวเป็นพอ นั้น

ไม่ว่าข้ออื่น ๆ เช่น กาเมสุมิฉฉาจาร ก็เหมือนกัน ถ้าวางไม่มีธรรมในใจแล้วมนุษย์เราเลยยิ่งกว่าสัตว์มันทำได้ทั้งนั้น ถ้าพูดเรื่องความหน้าด้าน ใครจะหน้าด้านยิ่งกว่ามนุษย์ที่ไร้ศีลธรรมเป็นไม่มี มันด้านยิ่งกว่าสัตว์เสียอีก เพราะความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหาพาให้คนหน้าด้านไม่มียางอายติดตัว

มีศีลธรรมเท่านั้นเป็นเครื่องประดับ และประดับประดามนุษย์ไว้ให้ต่างจากสัตว์ ให้มีความละเอียดรู้จักสูงต่ำ รู้จักของเขาของเรา รู้จักท่านรู้จักเรา ถ้าใจไม่ได้มาคิดในแง่อรอดแง่ธรรมแล้ว มันก็ต้องคิดไปในแง่ความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิง ชนิดไม่มีเบรคห้ามล้อเลยนั้นแล มิหนำยังอวดดีอวดดีไปในทางราคะตัณหา ส่งเสริมในสิ่งที่ต่ำทรามว่าเป็นของดีมีค่าและอำนาจมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความเสียหาย ความ

กระทบกระเทือนและทำลายจิตใจของผู้ใดทั้งนั้น โลกจะไม่ร้อนได้อย่างไรเมื่อศีลธรรม
ไม่มีภายในใจของชาวพุทธเราแล้ว โลกต้องร้อน เพราะกิเลสตัณหาที่มีอำนาจบนหัวใจ
ของผู้ส่งเสริมมัน โลกไม่เคยร่มเย็นเพราะตณฺหาตาเป็นไฟแต่ไหนแต่ไรมา โลกร่มเย็น
เพราะธรรมต่างหาก

การโกหกก็เหมือนกัน โกหกได้คล่องปากไม่กระดากอาย ไม่คิดว่าการพูดโกหก
นั้นจะเกิดความเสียหายแก่ผู้ใด โกหกได้อย่างหน้าตาเฉย และโกหกคนอื่นให้เกิดความ
เสียหายขนาดล่มจมก็มีมาก เช่น พวกนักต้มตุ๋น นักกลมายา หาอุบายโกหกต้มตุ๋นด้วย
วิธีการต่างๆ ที่จะทำคนอื่นให้เจ็บหายวายปวงทั้งทรัพย์สินสมบัติและจิตใจ จนกลายเป็น
คนวิกลจริตไปบ้าไปได้ เพราะกลมายาแห่งความต้มตุ๋นหลอกลวงนี้มีมากทีเดียว โทษ
แห่งความไม่มีศีลธรรม ทำความเดือดร้อนเสียหายให้แก่โลกไม่มีประมาณ ดังที่รู้ๆ
เห็นๆ กันอยู่ทุกแห่งหนนั้นแล การโกหกปกปิดเป็นของตณฺหาตาที่โหดร้าย

ถ้าพูดถึงสุรา สุราใครๆ ก็ทราบ แม้แต่เด็กก็ยังทราบ ว่าเป็นของมีนเมาและทำ
ให้คนเสีย มันเป็นของมีกัฏฐิและคัคคิที่โหดร้าย พอสั่งเสริมมันให้ทำลาย
มนุษย์ เหตุใดมนุษย์เราจึงต้องสั่งเสริมเอานักหนา จนเป็นเนื้อเป็นหนัง อย่างออกหน้า
ออกตา ไม่ว่าสถานที่ใดสังคมใด ถ้าไม่มีสุราไปออกหน้าออกตาแล้ว สังคมนั้น
เหมือนกับไม่ใช่สังคมมนุษย์ ไม่ใช่สังคมที่มีกัฏฐิเลยเห็นไปว่าสังคมที่มีสุรานั้นเป็น
สังคมที่มีกัฏฐิ เป็นสังคมที่มีหน้ามีตณฺหาตาและยอมรับกันทั่วดินแดน นี่คือการ
ลบหลู่ศาสนธรรมอันเป็นความดีงามของมนุษย์มากน้อยเพียงไหน

หากสังคมได้ยอมรับยอมรับสุรายาเมหรือน้ำบำนี้นี้แล้ว สังคมนั้นก็คือสังคม
แห่งน้ำบ้ำ สังคมน้ำลาย สังคมไม่รู้จักอาย สังคมหน้าด้าน สังคมกล้าหาญด้วยน้ำบำนัน
แล ถ้าสังคมที่ไม่มีสุรายาเมาเข้าไปแทรก เข้าไปเป็นเจ้าหน้าเจ้าตา มันไม่เป็นสังคมที่มี
กัฏฐิ ทำอะไรไม่สำเร็จเหวอ พิจารณาซิ อำนาจฝ่ายต่ำมันเป็นเช่นนี้ มันครอบหัวใจ
มนุษย์ เสกสรรปั้นยอสิ่งที่ไม่ดีว่าดีขึ้นมา ลบหลู่สิ่งที่ดีออกจากตัวมนุษย์ สังคมมนุษย์
แล้วจะหาคนดีได้ที่ไหน ถ้ามนุษย์เราไม่ยอมรับความจริงกัน มนุษย์ผู้ดีมีศีลธรรมก็
นับวันจะสูญไปจากสังคมโดยไม่ต้องสงสัย

ที่กล่าวมาใครจะไม่รู้ในศีล ๕ ข้อนี้ชาวพุทธเราก็ชาวพุทธเราเองเป็นผู้ทำเป็น
ผู้ฝ่าฝืน เป็นผู้เป็นมาร เป็นผู้สังหารศาสนธรรมและตนตลอดส่วนรวมทั่วๆ ไปให้เจ็บ
หายวายปวงไปด้วยความรู้รู้ยั้งนี้แล

(เข้าสู่แดนนิพพาน หน้า ๔๖๘-๔๗๐)

นี่แหละโลกร้อนเพราะการส่งเสริมสิ่งที่ต่ำทราม ผลจึงเป็นไปเพื่อความรุ่มร้อน ถ้าเป็นไฟก็มีแต่ก่อขึ้นถ่ายเดียว ไม่สนใจน้ำหนักดับกันเลย แล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็กลายเป็นเถ้าถ่านไปได้โดยไม่ต้องสงสัย ถ้าไม่มีการดับไม่มีการยับยั้งกันเลย

ความอยากนั้นหาประมาณไม่ได้ไม่ว่าหัวใจใด ไม่ว่าหญิงว่าชาย ไม่ว่านักบวช หรือฆราวาส แม้แต่สัตว์ก็อยาก แต่สัตว์นั้นนำให้อภัยเพราะไม่รู้ตัวรู้ชั่ว มีแต่ความอยาก ตามประสาสัตว์ อยากกินก็กิน อยากเที่ยวก็เที่ยว อยากกัดก็กัด อยากฉีกก็ฉีกกันไป ตามธรรมชาติของสัตว์ที่ไม่มีความรู้ไม่ประสีประสา แต่มนุษย์เราที่มีความรู้ความฉลาด กว่าสัตว์แต่ไปทำอย่างนั้น จึงเป็นผู้ต่ำช้าเลวทรามยิ่งกว่าสัตว์ ไม่สมควรแก่ความเป็น ภูมิมนุษย์ผู้ฉลาดกว่าสัตว์เลย

(ศาสนธรรมปลูกคนให้ตื่น หน้า ๔๑๘-๔๑๙)

ในหนังสือพิมพ์ก็อ่านก็ดู หัวใจก็ไม่คิดได้ยังงี้ เรื่องบอกว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ฟังเรื่องต่าง ๆ แล้วไม่ได้มีแต่คนโง่ มักมีคนฉลาดในทางก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น ฉลาดกินฉลาดโกงเต็มไปหมดแทรกอยู่นั้น โอโฮ ชาติจะหมดจริง ๆ แล้วเธอมันถึงมีแต่เรื่องพินเรื่องไฟเผาไหม้กันอย่างนี้ ทำให้อดคิดไม่ได้นะ เราก็กินทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองคนหนึ่งแทบเป็นแทบตายเรื่อยมา ใครที่ว่าทำประโยชน์แก่โลก ๆ โดยถ่ายเดียวมันฟังไม่สนิทใจนัก เมื่อไปเห็นและได้ยินความประพฤติกการปฏิบัติที่เป็นพินเป็นไฟแก่กันแล้วมันสลดหดหู่อย่างมาก

กินเสียจนวินาศสันตะโรจะไม่มีอะไรเหลือในบรรดาสมบัติของชาติที่มีอยู่ มีแต่คนรู้คนฉลาดที่ไม่มองดูศีลดูธรรมเลยกินชาติบ้านเมือง และออกตัวว่าเป็นผู้รักษาชาติบ้านเมือง เป็นผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นผู้ฟื้นฟูบ้านเมืองให้เจริญ ไม่ได้ว่านี่คือตัวสำคัญ ตัวกินชาติบ้านเมือง ตัวทำลายอยู่ในฉากเดียวกัน นำทุเรศนะ หลักวิชาลวัน ๆ โดยไม่มีหิริโอตตปปธรรมแฝงอยู่บ้าง สมบัติของชาติต้องพังไปหมดไปโดยลำดับไม่มีเหลือ ถ้าต่างคนต่างไม่ส่งเสริม ต่างคนต่างไม่รักษาศีลธรรมให้แฝงกันไปด้วยการงานแผนกต่าง ๆ อย่างไรต้องเป็นไปเพื่อความล่มจมฉิบหายไม่อาจสงสัย

หลักวิชาเราที่เรียนมานี้เรียนไป ถ้าเพื่อไปส่งเสริม เพื่อไปรักษาสมบัติส่วนใหญ่ให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง อย่าไปทำลายจะเสียหาย ที่เป็นอยู่ทุกแห่งหนเวลานี้ไม่ว่าทางวัดทางบ้าน ไม่ได้ดำเนินปฏิบัติตามความจริง ทางวัดก็โยนหนังสือธรรมะเข้าสู่คัมภีร์เสีย ทางบ้านก็โยนเข้าหลักวิชาเสีย เจ้าของจะเป็นเปรตเป็นผีเป็นนรกอะไรก็ไปกันได้ตามใจชอบ ต่างฝ่ายต่างก่อความเดือดร้อนวุ่นวายกันอยู่ทุกแห่งทุกหน ก็เพราะความทำผิดจากหลักแห่งความถูกต้องดีงามนั่นเอง ทางโลกทางธรรมเหมือนกัน ถ้าทำผิดแล้วเป็นพิษด้วยกันทั้งนั้นแหละ

เรียนนี้เรียนเพื่อความรู้ความฉลาดในการรักษาชาติบ้านเมืองนั่นเอง ไม่ใช่เรียนเพื่อความรู้ความฉลาดที่จะทำลายชาติบ้านเมือง ความรู้ความฉลาดในตัวของเราขยายออกไป ๗ ใครก็มีแต่ความรู้ความฉลาดขยายออกไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมือง ทำไมบ้านเมืองจะเจริญไม่ได้ บ้านเขาก็เป็นบ้านคน บ้านเราก็เป็นบ้านคน เขาบำรุงรักษาเขาเจริญได้ บ้านเราบำรุงรักษาทำไมจะเจริญไม่ได้ ถ้าเราไม่ทำลายเสียอย่างเดียวเท่านั้น

(มรดกล้ำค่าของชาวพุทธ หน้า ๑๔๙-๑๕๐)

ศาสนาล่วงมาได้ ๒๕๐๐ ปีรู้สึกว่าร้อนมากทีเดียว ธรรมนี้แทบจะไม่ปรากฏในสังคมต่าง ๆ ตลอดงานราชการเรา มีแต่ความโลภ ความโกรธ ความเห็นแก่ได้ ครอบ ๆ ๆ หมด ศีลธรรมคือความยุติธรรมไม่มีวางกฎเกณฑ์เอาไว้ก็วางไว้อย่างนั้นแหละ กฎเกณฑ์นี้คือความถูกต้องดีงาม มันไม่ได้ไปตามกฎเกณฑ์ความถูกต้องดีงาม แต่ไปตามความโลภความโกรธ ไปตามความเห็นแก่ตัว กฎหมายก็เป็นกฎหมายไปเสีย มันไม่ได้เป็นกฎหมายนี้ อะไร ๆ ก็มีแต่เรื่องของกิเลสพาโยยเอา ๆ มันก็เดือดร้อนละซี ถ้าเป็นธรรมแล้วกฎนั้นมีไว้เพื่อความเป็นธรรมทั้งนั้น ถ้าปฏิบัติตามนั้นก็จะเป็นเดือดร้อนอะไร

คนเรามีแต่คนรู้ ๆ ไม่ใช่คนโง่ ยิ่งเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองด้วยแล้วยิ่งเรียนมาก ได้รับความนิยมของโลกว่าเรียนมากรู้มาก ว่าควรเป็นผู้นำ ถ้าไม่มีธรรมมันก็นำไปทางนั้นละซี นำแบบลากไปเลย ถลอกปอกเปิกไปเลย มันไม่ได้นำไปเพื่อความสุความเจริญ

ความไม่รู้ตัวนั้นซีที่พาให้ลุ่มจมไปนะ อย่างที่บอกอยู่เดี๋ยวนี้ สิ่งที่เป็นฟืนเป็นไฟนี้นับวันเจริญขึ้นมาก ตั้งแต่เด็ก ๆ มันก็แสดงแล้วอย่าว่าแต่ผู้ใหญ่เลย เพราะผู้ใหญ่มอบให้มันหรือทุ่มให้มัน กิริยาอาการทุกอย่างที่แสดงออกของผู้ใหญ่ลงไปรวมอยู่ที่เด็ก ๆ เพราะเด็กกำลังสนใจในความรู้ความเห็น อยากเห็นอยากรู้อยากทดลองทุกอย่างทุกอย่าง อะไรตกมาพับเด็กก็คว่ำมับ ๆ นี่เรียกว่าเรียนในหลักธรรมชาติ แล้วสุดท้ายก็เต็มอยู่ในหัวใจเด็ก เต็มอยู่ในกิริยามารยาทของเด็กที่แสดงออกเพราะผู้ใหญ่ทุ่มให้โลกก็เลยมีแต่โลกอย่างนี้ไปซี ศีลธรรมที่จะทุ่มให้เด็กไม่มี เพราะเจ้าของไม่เคยมีศีลธรรม แล้วเอาอะไรมาทุ่มให้เด็กมาถ่ายทอดให้เด็ก มันก็มีแต่ฟืนแต่ไฟเหล่านี้แหละ เผากัน จะไปหาที่ไหนหาฟืนหาไฟ หาเอาจากคนเรานี้แหละ

เรื่องศีลเรื่องธรรมเลยกลายเป็นเรื่องขำวนอกนา ปลานอกสุมนอกแหไปแล้วเวลานี้ ดูให้ดีถ้าว่าเราหาเรื่อง เราไม่ได้หาเรื่อง เรื่องศีลเรื่องธรรมเป็นเรื่องปลีก ๆ ปลาย ๆ ไปอย่างนั้น ไม่ใช่เรื่องสาระสำคัญอะไรเลย มันสำคัญแต่เรื่องของกิเลสเท่านั้น

เอาเป็นเนื้อเป็นหนังเอาเป็นเอาตายจริง ๆ ไม่ว่าเขาว่าเราเหมือนกัน อย่าไปตำหนิใครนะ ถ้าเป็นเรื่องศีลเรื่องธรรมเหมือนมันจะตายแล้วนี่จะว่าไง ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสราคะ ตัณหาแล้วคึกคัก นอนหลับอยู่มันก็ตื่นวิ่งออกชนประตูนั้น ประตูเปิดไม่ทัน มันขนาดนั้นละพวกหัวแตก พวกเปิดประตูให้ไม่ทัน นั้นละถ้าเป็นเรื่องอย่างนั้นมันจำเป็นมากจะว่าไ

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑๑ มิถุนายน ๒๕๓๕)

จำเป็นต้องมีกฎหมาย

มนุษย์เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยเป็นหมู่เป็นคณะ เป็นครอบครัวเหี้ย เรือน แล้วก็บ้าน เป็นตำบล เป็นเมือง เป็นประเทศ ล้วนแล้วแต่กลุ่มของมนุษย์แต่ละกลุ่ม ๆ กลุ่มย่อยถึงกลุ่มใหญ่ที่สุด ทั่วโลกมีกลุ่ม กลุ่มของใครของเรา นอกจากครอบครัวของใครของเราแล้ว ยังเป็นบ้านของใครของเราอีก ตำบลนั้น ตำบลนี้ จังหวัดนั้น จังหวัดนี้ แล้วก็ประเทศนั้นประเทศนี้ เป็นกลุ่ม ๆ ล้วนแล้วแต่มีกฎเกณฑ์แห่งความปลอดภัย แห่งความสงบร่มเย็นเป็นเครื่องปกครอง

หากไม่มีกฎข้อบังคับ เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขต่อกันเป็นเครื่องปกครองแล้ว มนุษย์นี้จะทำความฉิบหายให้แก่กันและกันได้มากมายที่สุด จะกลายเป็นโลภวินาศโดยไม่ต้องสงสัย ทว่าทั้งแดนโลกมนุษย์เรานี้ตลอดถึงแดนโลกธาตุ ก็สะท้อนไปได้จากมนุษย์นี้แหละ

ถ้ามนุษย์ยังมีความหวัง ความสงบร่มเย็นแก่ตนครอบครัวของตน บ้านของตน ตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดถึงประเทศชาติบ้านเมืองของแต่ละฝ่าย ๆ แล้ว ต้องเป็นผู้รักษากฎระเบียบอันดีงาม เพื่อความสงบร่มเย็นต่อกันนี้ไว้อย่างแน่นหนามั่นคง ฉะนั้นกฎหมายจึงมีทั้งกฎหมายในประเทศ กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ปกครองมนุษย์ เพื่อไม่ให้ขัดแย้งให้ทะเลาะเบาะแว้งให้ฆ่าให้ตีกัน ทำความพิณาศฉิบหายแก่กันนั้นแล

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙)

บ้านใดเมืองใดก็ตามถ้าไม่มีขอบเขต ไม่มีกฎหมายเป็นข้อบังคับ ไม่มีชื่อมีแป ไม่มีขนบธรรมเนียมอันดีงามเป็นเครื่องประพฤติดิปฏิบัติ บ้านเมืองนั้นจะเป็นบ้านเมืองที่เจริญรุ่งเรืองและสงบสุขไปไม่ได้ ตรงข้ามจะมีแต่ความเดือดร้อนระส่ำระสาย มีแต่การฉกฉวยปล้นจี้ฆ่าฟันรันแทงชิงดีชิงเด่นกัน เป็นงานประจำแผ่นดินถิ่นมนุษย์ บ้านเมืองกว้างแคบเพียงไร ย่อมจะกลายเป็นกองเพลิงเผาผลาญกันโดยถ่ายเดียว

เพราะฉะนั้นมนุษย์ที่อยู่รวมกัน จำต้องมีกฎข้อบังคับเป็นชื่อเป็นแป เพื่อเป็นหลักยึด
และปฏิบัติตาม จะเว้นสิ่งดังกล่าวเสียมิได้

(แว่นส่องธรรม หน้า ๒๕๘)

ศีลธรรมยังจำเป็นกว่า

มนุษย์เราถ้าขาดศีลธรรมภายในใจแล้ว แม้จะมีกฎหมายบ้านเมืองอยู่ก็ตาม ย่อมมีทางก่อความเดือดร้อนแก่กันได้ เพราะกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ นั้นเพียงรักษาได้ในที่แจ้งเท่านั้น ไม่สามารถรักษาในที่ลับตาได้ คนที่ไร้ศีลธรรมภายในใจไม่มี ยางอาย ย่อมมีทางทำชั่วแก่กันได้ ส่วนศีลธรรมนั้นไม่มีที่แจ้งและที่ลับ

(แวนส่องธรรม หน้า ๒๕๘)

กฎหมายหรือข้อบังคับต่าง ๆ นั้นถ้าไปทำผิดในที่ลับไม่มีคนอื่นเห็น ไม่มีใคร จับได้ก็ว่าบริสุทธิ์ แต่ว่าศีลธรรมแล้ว ที่แจ้งก็ตามที่ลับก็ตาม ผิดต้องเป็นผิดถูกต้อง เป็นถูก เหมือนกับเราเอาไฟเข้าไปจี้ตัวเอง ปิดประตูให้แน่นเสียไม่ให้ใครเห็นแหละ เราจะทำคนเดียวไม่ให้ใครรู้ พอเอาไฟจี้เข้าไปก็โอดอยู่คนเดียวนั่นเสียงปึงปึง ๆ อยู่ใน ห่อง คือเอาไฟจี้เจ้าของมันร้อนอยู่คนเดียวก็ร้อน จี้คนเดียวก็ร้อน จ้อยู่ต่อหน้าผู้หน้า คนมาก ๆ ก็ร้อน ถ้าความร้อนแล้วเป็นอย่างนั้น ที่นี้ความเย็นก็เหมือนกันอีกเทียบกัน ได้เลย เราจะทำคุณงามความดีอยู่ในสถานที่เช่นไร ที่แจ้งที่ลับไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรา เป็นผู้รู้เราเองทุกขณะที่คิดที่พูดที่ทำ เรารู้เราทั้งนั้น ศีลธรรมจึงไม่มีคำว่าที่ลับ นตฺถิ โลเก รโห นาม ท่านว่าที่ลับไม่มีในโลก พูดตามหลักธรรมแล้วที่ลับไม่มีในโลก ท่านว่า อย่างนั้น เปิดเผยไปด้วยความจริงแห่งการประกาศแห่งการกระทำ จะคิดในใจก็ตามก็ ไม่ลับ มันคิดขึ้นจากใจของผู้รู้นั้นแหละ การพูดการกระทำออกมาทางกายก็ไม่ลับ เพราะกระทำออกมาในตัวของเราผู้รู้นี้แหละจากใจเป็นผู้บ่งการ ให้รู้ ๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งคิดทั้งพูดทั้งทำอะไร รู้จากนี้หมดจึงไม่มีที่ลับ

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙)

ศีลธรรมเป็นเครื่องปกครองใจมนุษย์ ให้มีความละเอียดต่อความไม่ดีทั้งหลายใน ที่ทุกสถานตลอดกาลทุกเมื่อ นอกจากนั้นยังมีความเห็นอกเห็นใจ มีความรู้สึกชั่วดี ระหว่างตนกับผู้อื่น มีการขะแยงต่อสิ่งลามกคือบาปกรรมต่าง ๆ ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ไม่อาจทำลงได้ เพราะเห็นว่าสิ่งนั้นเมื่อทำลงไปแล้ว ย่อมเป็นความชั่วเสียหายได้เสมอ ไป ผู้มีศีลธรรมภายในใจจึงไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่แจ้งและที่ลับ

คนเราถ้ามีแต่หลักวิชาที่เรียนมาอันเป็นแบบโลก ๆ ถ่ายเดียว เช่น เรียนรู้ ศีลธรรมและเรียนรู้กฎหมายมาก จากตำรับตำราเพียงอย่างเดียว ไม่มีศีลธรรมคือ หิริโอตตปปะเป็นต้น เข้าป้องกันหรือสนับสนุนอยู่บ้าง นักเรียนรูทั้งศีลธรรมและ กฎหมายคนนั้นแลเป็นผู้ที่โกหกเก่งที่สุด เป็นผู้ที่มีเล่ห์เหลี่ยมหลายพันคมที่สุด ก่อ ความเดือดร้อนให้แก่คนหรือส่วนรวมได้มากที่สุด เพราะความรู้ที่เรียนมามากนั้นเป็น

เครื่องมือพลิกเพลงแต่งกลอุบายหลอกลวง แบบคว่ำก้นหงายก้นชนิดไม่มียางอายติดตัวเลย เรียกว่าเป็นผู้มีอาวุธคือเครื่องมือทำลายคนได้มาก เพราะความขาดศีลธรรม เครื่องเหนียวรั้งยังตัวให้สำนึกในสิ่งชั่วดีทั้งหลาย

(แว่นส่องธรรม หน้า ๒๕๘)

เครื่องเสริมคุณค่ามนุษย์

มนุษย์เราและศาสนาทั้งสองอย่างนี้สำคัญด้วยกัน เมื่อประกอบกันเข้าแล้วก็ยิ่งเป็นความสำคัญมาก ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสีย เป็นต้นว่ามีแต่คนเฉย ๆ ไม่มีเครื่องประดับให้เป็นความสำคัญของคน คนก็หาความสำคัญไม่ได้ คนเราจึงไม่ใช่จะสำคัญเพราะเกิดขึ้นมาเป็นคนแล้วเท่านั้น ยังต้องมีเครื่องประกอบอีกมากมาย เฉพาะอย่างยิ่งก็คือศีลธรรม เป็นเครื่องประกอบเป็นเครื่องประดับ ส่งเสริมให้มนุษย์เรามีคุณค่าและมีความสำคัญขึ้นมากโดยลำดับลำดับ มรรยาท จริยะความประพฤติและปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีภูมิระเบียบมีข้อบังคับตนเอง นี่ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องเสริมคุณค่าของเราให้เด่นแม้คนอื่นเขาจะไม่เห็นเด่น แต่เรารู้สึกเด่นในเรา หาที่ตำหนิตนไม่ได้

(ดับไฟในใจกันเถิด หน้า ๒๔)

มนุษย์เราซึ่งต่างจากสัตว์ มีใช้ต่างเพราะความไม่มีหางไม่มีเข่า ไม่มีเขี้ยวยาวเหมือนสัตว์ แต่ต่างเพราะมนุษย์เป็นสัตว์ฉลาดในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคม มนุษย์มีศีลธรรมเป็นเครื่องประดับและเทิดทูน มีศีลธรรมเป็นแนวทางดำเนินและปฏิบัติบำเพ็ญ การแสดงออกของมนุษย์มีเหตุและผลเป็นเครื่องรับรอง รู้จักดีรู้จักชั่ว รู้จักสูงรู้จักต่ำ หยาบละเอียด รู้จักสถานที่บุคคลที่ควรเคารพนับถือ ไม่อาจเอื้อมในที่ต่ำ สูง มีระเบียบขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของมนุษย์เป็นเครื่องดำเนิน มีกฎหมาย ข้อบังคับ มีศีลธรรมเป็นเครื่องเตือนสติปัญญาให้ระลึกไว้ในสิ่งที่ควรไม่ควร มนุษย์อยู่ที่ใดไปที่ใดจึงต่างจากสัตว์ ซึ่งเขาไม่มีธรรมดังกล่าวเป็นเครื่องปฏิบัติดำเนิน หากมนุษย์ไปทำแบบสัตว์เข้า จึงเลวกว่าสัตว์ผู้ไม่รู้ประสา เพราะมนุษย์รู้ทุกอย่างที่สัตว์ไม่รู้ไม่สามารถทำได้

มนุษย์จึงมีคุณค่าด้วยคุณธรรมภายในใจ และความประพฤติหน้าที่การทำงานที่ชอบ ตามกำหนดกฎหมายและศีลธรรม มิได้อยู่ที่เนื้อหนังมังสาเหมือนสัตว์ทั้งหลาย ความงามอย่างเย็นตาเย็นใจของมนุษย์เรานั้น งามที่กิริยามรรยาทอัธยาศัย การประพฤติตัวอยู่ในกรอบประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม มิได้งามที่รูปโฉมโนมพรรณซึ่งเป็นเพียงงามนอกถ่ายเดียว ดังที่บุรุษสตรีตาฝ้าฟางทั้งหลายเข้าใจกันและชมเชยลุ่ม

หลง จนลึมายางอายุที่เป็นนิสัยดั้งเดิมของมนุษย์ถือกันมาอย่างฝังใจ (บุรุษตาฝ้าฟาง
ต้องนับหลวงตาผู้เขียนเข้าด้วยเว้นไม่ได้รูปเรื่องจะไม่สมบูรณ์)

(ธรรมสามัคคี หน้า ๙๖)

โลกหรือผู้ใดคณะใดก็ตามไม่มีศาสนา เรียกว่าเป็นโลกที่หมดหวัง ร่างกายแตก
แล้วก็เท่านั้นเอง ใจที่เป็นของไม่ตายไม่ทราบจะพึ่งอะไร วัตถุทั้งหลายแม้มีเต็มโลกก็ไม่
มีสิ่งใดที่จะติดสอยห้อยตามจิตใจไปได้เลย ต่างก็เป็นโมฆะไปด้วยกันทั้งสองอย่าง คือ
ร่างกายก็เป็นโมฆะ วัตถุที่เคยเป็นคู่ควรของกันและกัน เมื่อตายแล้วก็หมดความหมาย
เป็นโมฆะไปเช่นเดียวกัน

ส่วนใจที่มีความสืบทอดพอต่อชาติตามกฎธรรมชาติดังบังคับอยู่ แต่ไม่รู้วิธีเสาะ
แสวงหาที่ยึดถือหรือที่พึ่งที่อาศัย ก็จะได้รับ ความทุกข์เดือดร้อนในภพชาติต่อไป
เพราะคนเราเมื่อไม่ทำความดีก็ต้องทำความชั่ว เมื่อเห็นความดีเป็นของไม่จำเป็นแล้วก็
ต้องเห็นความชั่วเป็นของจำเป็น และเสาะแสวงกระทำความใจชอบ ร้อยทั้งร้อยที่ใจชอบ
ต้องเป็นสิ่งที่ผิด การกระทำความผิด เราจะทราบผิดหรือไม่ก็ตาม ผลต้องเป็นพิษ
ด้วยกัน นี่คือการผิดธรรมดาไม่ลำเอียง เคยเป็นอย่างนี้แต่ไหนแต่ไรมา ไม่ขึ้นอยู่กับความ
เชื่อหรือไม่เชื่อของใครและการลบหลู่ใด

(เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม หน้า ๘๐)

ศาสนาจึงเป็นของจำเป็นที่จะจุดจะลากสัตว์ออกจากกองทุกข์ต่าง ๆ โดยชี้
แนวทางที่ปลอดภัยไว้ทุกข์ให้สัตว์โลก และชี้บอกสิ่งกีดขวางด้านทาน สิ่งที่เป็นภัย
ทั้งหลายแก่สัตว์โลก ด้วยอรรถด้วยธรรม แนะนำสั่งสอนให้รู้เหตุรู้ผลรู้ตัวรู้ชั่ว แลสอนให้
ประพฤติปฏิบัติตามศาสนา ซึ่งเป็นเหมือนกับทำนบใหญ่ ที่เต็มด้วยน้ำอันใสสะอาด
อาจอาบดื่มใช้สอยด้วยความสะดวกสบาย สัตว์โลกย่อมมีความสงบสุขร่มเย็นด้วยธรรม
โดยทั่วกัน

คนเราเมื่อมีธรรมในใจย่อมมีความสงบเย็น มีที่ปลงที่วางและผ่อนคลายจิตใจ
แม้จะอยู่ในความทุกข์เหมือนโลกทั่ว ๆ ไปก็ตาม แต่ผู้มีธรรมในใจย่อมมีทุกข์น้อย ใน
ท่ามกลางแห่งคนที่ไม่มีความมีทุกข์มาก เหมือนกับคนไข้ที่มีหมอและยารักษาเป็น
ประจำยังพอทำเนาและมีวันจะหายได้ ไม่เหมือนคนที่เป็นไข้ไม่มีหมอประจำ ไม่มียา
รักษาเลยเป็นไหน ๆ

เราต่างคนต่างก็เป็นคนไข้สูงอยู่ภายในใจด้วยกัน ก็เลสอาสวะประเภทต่าง ๆ
มันไหม้สุ่มอยู่ภายในจิตใจ ไม่เคยทำใจของใครให้มีความสงบร่มเย็นได้เลยแม้แต่น้อย
แต่เราก็ไม่เห็นโทษของมัน เพราะกิเลสปิดโทษไว้หมด เปิดทางและพาให้เราเดินตาม

มันถ่ายเดียว เราจึงไม่สามารถรู้โทษของมันได้ ก็ต้องตะเกียกตะกายไปตามความมืด บอดเรื่อยมา และอาจจะเรื่อยไปถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องส่องทาง

(ศาสนธรรมปลูกคนให้ตื่น หน้า ๓๗๒)

ศาสนาที่เลิศที่สุด

ดังที่ในตำราพุทธศาสนาท่านได้แสดงไว้ว่า บรรดาประชาชนที่ยังไม่เคยกับศาสนา เพราะศาสนาก็มีมากต่อมากเช่นเดียวกับทุกวันนี้แหละ ไม่ทราบศาสนาอะไร ต่ออะไร ใครก็เสกสรรปั้นยอว่าศาสนาของเราดี ๆ ดีไม่ดีก็ทะเลาะเบาะแว้งถึงการรบราฆ่าฟันกันก็ยังมีที่เกี่ยวกับศาสนา ในครั้งพุทธกาลก็มีมากเช่นเดียวกันนี้แหละ ก็เลยไม่ทราบศาสนาอะไรดีศาสนาอะไรแท้

แต่ที่เราไม่พูดไปมากละเรื่องศาสนาที่มีมากนี้ เราพูดเฉพาะสิ่งที่เป็นสิริมงคล ในครั้งพุทธกาลส่วนมากเวลาคนเข้าไปสำนักพระพุทธเจ้า เข้าไปสำนักของพระสงฆ์สาวกท่านแล้วมักจะได้รับความเป็นสิริมงคลออกมา คนที่เคยชั่วกลายเป็นคนดีมีมากมาย ในครั้งนั้น ในครั้งนี้เราก็เชื่ออย่างนั้นเหมือนกัน ว่าคนเราเกิดมาไม่ได้เกิดมากับของดีของดีโดยถ่ายเดียว ย่อมเกิดมาสับสนกับสิ่งชั่วทั้งหลาย ส่วนมากมักจะชั่วมากกว่าดี เพราะฉะนั้นการที่จะให้เป็นคนดีมาตั้งแต่อ่อนแต่อกนั้นจึงเป็นของหาได้ยาก ต้องมาเสาะแสวงหาภายหลัง ต่อเมื่อหู ตา จมูก ลิ้น กาย ได้สัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายพอที่จะนำมาเป็นประโยชน์ ด้วยการเห็นการได้ยินบ้างแล้ว นั้นแหละถึงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้เห็นได้ยินได้ฟัง นี่ละเรื่องครั้งพุทธกาลกับครั้งนี้ก็แน่ใจว่าไม่ผิดกัน

(ดับไฟในใจกันเถิด หน้า ๔๒)

พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่เป็นเจ้าของศาสนานี้เป็นผู้สิ้นกิเลสด้วยกันทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นผู้มีกิเลสมิศาสนาทั้ง ๆ ที่มีกิเลสก็เหมือนกับเรา ๆ ท่าน ๆ คนมีกิเลสเป็นเจ้าของศาสนาก็ไม่พ้นที่จะลุ่ม ๆ ค่ำ ๆ เพราะกิเลสความมืดความดำมีอยู่ในหัวใจ ส่วนพระพุทธเจ้านี้เป็นผู้สิ้นกิเลส เราไม่ได้ดูถูกเหยียดหยามศาสนาใด เอาความจริงมาพูด ใครจะปฏิเสธตนได้ว่าศาสนาของข้าบริสุทธิ์ไม่เคยมี มีศาสนาพระพุทธเจ้าเท่านั้นสิ้นกิเลสจริง ๆ เพราะฉะนั้นจึงพูดว่าศาสนาของผู้มีกิเลสและศาสนาของผู้สิ้นกิเลสต่างกันได้เต็มปาก เพราะเรื่องราวมันมีอย่างนั้น ๆ

(เทศน์อบรมฆราวาส ๘ มิถุนายน ๒๕๓๕)

ถ้าหัวใจไม่มี คนอื่นก็ไม่เกิดประโยชน์ ตัวเองก็ไม่เกิดประโยชน์ นอกจากนั้น
ยังจะเป็นความเสื่อมเสียแก่ตนเองอีก ไม่ใช่ของดี ผู้นำคนอื่นตัวเองต้องมีหลักเกณฑ์
เครื่องนำทาง คนอื่นจึงจะได้รับประโยชน์ด้วย

นี่แหละหลักของพระพุทธศาสนาที่ท่านสั่งสอนโลกท่านสั่งสอนอย่างนี้ มีกฎมี
เกณฑ์มีเหตุมีผล ไม่ใช่สั่งสอนกันไปแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ สุ่มสี่สุ่มห้า สอนแบบโลก
ประกาศศาสนาแบบโลก ประกาศศาสนาแบบธรรมกับแบบโลกนั้นผิดกัน พระพุทธเจ้า
ประกาศศาสนานั้นประกาศแบบธรรม สอนประกาศศาสนาแบบธรรม คือตนเองก็
ปฏิบัติ ตนเองก็รู้ สั่งสอนด้วยเมตตาธรรม ไม่ได้สั่งสอนด้วยความโลภความโลเลด้วยความ
โลกามิสใด ๆ เข้ามาเคลือบแฝงเลย

ไม่เกี่ยวกับเรื่องมีบริษัทบริวารมากหรือน้อย คนนับถือมากหรือน้อยอะไร
ท่านไม่สนใจ สนใจแต่ที่จะให้เป็นประโยชน์แก่คน ให้คนได้เข้าอกเข้าใจในเนื้อธรรม
เนื้อธรรมที่สั่งสอนไป เพื่อจะเป็นความสุขความเจริญแก่เขา ทั้งด้านจิตใจและความ
ประพฤติต่าง ๆ ให้มีหลักเกณฑ์จากการแนะนำสั่งสอน ครั้นพุทธกาลท่านสอนอย่างนั้น

ที่ว่าสอนศาสนาเป็นแบบโลกเป็นยังงี้ หัวใจเราก็คือเป็นโลก เมื่อหัวใจยังเป็นโลก
แล้ว ย่อมมีทั้งความโลภ มีทั้งความโกรธ มีทั้งความหลงเป็นไปกับการเป็นไปกับการ
สั่งสอน ก็ไม่เป็นผลเป็นประโยชน์เท่าที่ควรจะเป็น ตัวผู้สอนเองก็สั่งสมความโลภความ
โกรธความหลง รอคัดค้นหาแฝงไปในตัวด้วย แทนที่จะเป็นนักเสียสละตามหลักศาสนา
ที่นำไปสอนเขา นี่แหละที่ว่าสอนศาสนาแบบโลก อย่างนี้ไม่ถูก ดีไม่ดีผู้สอนศาสนากลับ
ทะเลาะกันเสียอีก เพราะต่างตนต่างนำความโลภไปสอนนี่ โลกก็คือโลกนั่นเอง ออกมา
จากโลกแล้วก็เรียกว่าโลก แตกแขนงออกมาเป็นโลก เป็นโกรธ เป็นหลง

สอนเขาให้ละกิเลส แต่ตนกลับสั่งสมกิเลสด้วยความอยากมีบริษัทบริวารมาก
อยากให้คนเคารพนับถือมาก อยากได้อิทธิพลมาก อยากมีอำนาจวาสนามาก อยาก
มีชื่อเสียงโด่งดัง อยากมีกิตติศัพท์กิตติคุณมาก อยากให้เขารู้ทั่วดินแดน อย่างนี้มัน
เป็นโลกทั้งนั้น ไม่เป็นธรรมดังพระพุทธเจ้าแลสาวกท่านสั่งสอนศาสนา

การสั่งสอนเพื่อความเป็นธรรมนั้น ย่อมเป็นไปด้วยความสม่ำเสมอ ถือธรรม
เป็นที่ตั้ง ไม่เอาเรื่องโลกามิสเข้ามาเกี่ยวข้องภายในใจของผู้สอน การสอนก็มีเหตุมีผล
สอนมีกฎมีเกณฑ์ มีความพอดี มีประมาณเป็นหลักเป็นที่ตั้ง ท่านสอน ๆ กันอย่างนั้น
แต่ครั้งพุทธกาล จึงมีความราบรื่นดีงามเสมอมา

(ศาสนธรรมปลูกคนให้ตื่น หน้า ๑๓๙-๑๔๐)

พุทธศาสนาของเราเป็นศาสนาที่เลิศที่สุดเลย ไม่มีศาสนาใดจะเลิศประเสริฐ
ยิ่งกว่าพุทธศาสนาเรา เราไม่เหยียบไม่ย่ำศาสนาใด เอาความจริงมาพูด เราอยากจะ

ทราบว่าคุณศาสนาเป็นอย่างไรก็ปฏิบัติเข้าไป แล้วจะยอมรับ ๆ เมื่อเจ้าของยอมรับ แล้วปฏิเสธคนอื่นได้ยังไง ปฏิเสธพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ได้ยังไง ว่าไม่วิเศษ วิโส เราอาศัยท่านปฏิบัติตามท่าน ปรากฏความวิเศษขึ้นมาภายในใจของเรา เราไม่ยอมรับท่านเราจะยอมรับใคร นั่นจึงว่าเรามีวาสนานะ เราได้นับถือพุทธศาสนาและ ปฏิบัติตามด้วย ไม่ใช่เป็นลม ๆ แล้ง ๆ ว่าหาตนหาตัวไม่ได้ อย่างนั้น พุทธศาสนาเรามี ตนมีตัวมีเจ้าของ ไม่ใช่พูดอย่างปาว ๆ กันไป มีความจริง มีหลักความจริงเอามาพิสูจน์ กันได้เลย

หลักพุทธศาสนาแท้ ๆ ที่เป็นเครื่องยืนยันกันคืออะไร นั่นท่านก็บอก ที่เกิดแห่ง มรรคผลนิพพานเกิดที่ใด เกิดที่อริยสัจ อริยสัจนั้นละเป็นรากแก้วหรือเป็นรากเหง้าเค้า มูลของพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาจากอริยสัจ ๔ นั้นกลายมาเป็นพระพุทธเจ้า ขึ้น เป็นผู้บริสุทธิ์ นี่เป็นเจ้าของศาสนา หาตนหาตัวได้อย่างนี้ ไม่ใช่พูดอย่างลม ๆ แล้ง ๆ แบบซุบซิบ ๆ กัน ศาสนาเราไม่ซุบ ๆ ซิบ ๆ เปิดเผยออกมาตามความจริง เอาถ้าว่า ไม่จริงก็พิสูจน์เอา พอพิสูจน์ปั๊บยอมรับปั๊บเลย

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑๑ มกราคม ๒๕๒๙)

การทดสอบหรือการพิสูจน์เรื่องศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพุทธศาสนาซึ่งเป็น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ควรจะทดสอบกับใจของตนเอง ท่านสอนอย่างไรแล้วให้นำ วิธีของท่านไปปฏิบัติ หรือน้อมวิธีที่ท่านสอนนั้นเข้ามาปฏิบัติสำหรับใจเราเอง คือ ปฏิบัติต่อใจเราเอง ถ้าใจเราดำเนินไปตามแนวทางที่ท่านสั่งสอนไว้นั้น ผลจะปรากฏ เป็นอย่างไรเราจะทราบเองเป็นลำดับ นี่เป็นการพิสูจน์เรื่องศาสนธรรมกับใจเราเองว่า อันใดจะเป็นของดีของจริง อันใดจะเป็นของปลอม เราจะทราบได้โดยลำดับ โดยถือ หลักคำสั่งสอนเป็นเครื่องพิสูจน์ เพื่อทราบของจริงและของปลอมที่มีอยู่ในใจเราเอง ไม่ได้มีอยู่ที่อื่นนอกจากใจเท่านั้น

ส่วนมากเราไม่ทราบว่า เป็นของปลอม ปลอมมาตั้งแต่ไหนแต่ไรเราไม่ทราบได้ ขณะที่เราไม่ทราบนั้นเราเข้าใจว่าเราดี เราเข้าใจว่าเราฉลาด ฉลาดกว่าคำสอนใด ๆ ฉลาดกว่าศาสนา ฉลาดกว่าพระพุทธเจ้า ฉลาดกว่าศาสดาองค์ใด ๆ ที่นำศาสนา มาสอนโลก นี่เป็นความสำคัญตนทั้ง ๆ ที่เวลานั้นกำลังโง่เต็มที่ เรากำลังโง่เต็มที่จึงทำให้ สำคัญตนว่าฉลาดเต็มภูมิ เมื่อเราได้นำหลักศาสนาเข้ามาประพฤติปฏิบัติ เป็นการ ทดสอบดูว่าอันใดจะจริงเพียงใดปลอมแค่ไหน นั้นเราจะทราบได้ตามหลักธรรมที่ท่าน สอนไว้

เบื้องต้นเรายังไม่สามารถก็เอาเพียงย่อ ๆ ก่อน หรือเอาวิธีสั้น ๆ ง่าย ๆ ดังที่ ท่านสอนให้ภาวนา กำหนดอย่างไรที่เรียกว่าภาวนา

ตามหลักที่ศาสนาท่านสอนไว้ มีอุบายวิธีต่าง ๆ กันตามความถนัดของผู้จะปฏิบัติ เพื่อให้ได้รับความสงบเย็นใจอันเป็นผลขึ้นมาจากการปฏิบัติ เช่น กำหนดอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก ให้มีความรู้สึกลมที่สัมผัสเข้าออกโดยสม่ำเสมอ ไม่พลั้งเผลอสติ ไม่ปล่อยจิตให้ส่งไปที่อื่น ทำความเข้าใจทำความรู้อยู่กับลมเท่านั้น นี่เป็นวิธีหนึ่งที่จะทราบเรื่องความจริงความปลอมของใจตนเอง เมื่อใจสงบเข้ามาก็มะเห็นความปลอมของใจตนด้วย จะเห็นความจริงของตนด้วยในขณะเดียวกัน เห็นโทษทั้งความฟุ้งซ่านของใจที่ก่อกวนตนเองให้ได้รับความทุกข์ด้วย เห็นคุณของความสงบเย็นใจ อันเป็นความสุขแก่ตนในเวลาที่ใจสงบด้วย นี่เป็นอันว่าเห็นทั้งโทษทั้งคุณไปในขณะเดียวกัน สำหรับผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติจริง ๆ ต้องเห็นอย่างนี้ เพราะหลักพุทธศาสนาเป็นเครื่องรับรองเหตุว่าถูกต้องแม่นยำ และผลเป็นที่พึงใจมาแล้วแต่พระพุทธเจ้าพระองค์แรก

(ท่านอาจารย์พระมหาบัวฯ ในกรุงลอนดอน หน้า ๑๗๗-๑๗๘)

สักขีพยานของพระพุทธเจ้า

นอกจากอริยสัจที่จะทำใจให้บริสุทธิ์ได้แล้ว ยังสามารถที่จะรู้ได้เห็นได้รองพระพุทธเจ้าลงมาเป็นลำดับลำดับ นี่ละพระสาวกอรหันต์ท่านเป็นเครื่องยืนยันพระพุทธเจ้าหรือเป็นผู้ยืนยันพระพุทธเจ้า ไม่เพียงแต่ยืนยันในความบริสุทธิ์ว่าบริสุทธิ์มาจากอะไร บริสุทธิ์มาจากอริยสัจ ๔ อริยสัจ ๔ เป็นเครื่องกลั่นกรองจิตใจให้บริสุทธิ์โดยแท้อย่างเดียว ความรู้สิ่งเหล่านั้นยังมีอีกมากมาย ยกตัวอย่างย่อ ๆ เช่นอย่างพระโมคคัลลาน์ท่านไปเห็นเปรตเห็นผีเห็นอะไรแล้วมาราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงรับสั่งว่า เอ๊ย เรื่องสิ่งเหล่านี้เราเคยเห็นมาแล้วตั้งแต่ครั้งโน้น ๆ นั่นเป็นสักขีพยานใหม่พิจารณาซิ ภายนอกก็เป็นสักขีพยาน

เพราะฉะนั้น พระอรหันต์ท่านจึงเป็นสักขีพยานของพระพุทธเจ้าได้ทั้งภายในและภายนอก ตลอดการแนะนำสั่งสอน ก็สั่งสอนเต็มอกเต็มใจเต็มความสามารถ สั่งสอนด้วยความเมตตาจริง ๆ เพราะท่านรู้ท่านเห็นในสิ่งทั้งที่เป็นโทษทั้งที่เป็นคุณมาแล้วเต็มหัวใจ ทำไมท่านจะไม่สอนได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย จะไม่สอนด้วยความมองอาจกล้าหาญ ในสิ่งที่เคยรู้เคยเห็นมาแล้วทั้งดีทั้งชั่วนั้นเล่า

(ธรรมบูชา หน้า ๒๒-๒๓)

เราอยากเห็นหมู่เพื่อน เราอยากได้ยินหมู่เพื่อนมีความพากเพียร ว่าได้รู้อย่างนั้นว่าได้เห็นอย่างนั้น มันมีกำลังใจ โอ้ การเทศน์มานี้ไม่เสียเวล่ำเวลา ไม่เสียอรรถเสียธรรมที่สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย ถอดจากหัวใจออกมาสอนทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วได้

ปรากฏผลออกมาเป็นสักขีพยาน เหมือนพระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานว่า อญญาสิ วต โภ โกณทัญญู อญญาสิ วต โภ โกณทัญญู พระอัญญาโกณทัญญูได้รู้แล้วหนอ ๗ นั้นแล

เหตุเบื้องต้นก็คือพระอัญญาโกณทัญญูได้รู้เห็นธรรม บรรลุนิยธรรมขั้นต้น คือพระโสดาบัน แล้วเปล่งอุทานออกมาต่อพระพักตร์ของพระพุทธเจ้าด้วยความถึงใจว่า ยงฺกิญฺจิ สมุทฺยธมฺมํ สพฺพหนฺตํ นิโรธธมฺมํ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดแล้วต้องดับทั้งนั้น ด้วยความรู้ซึ่งถึงใจจริง ๆ วาระสุดท้ายพระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานอนุโมทนาธรรมของพระอัญญาโกณทัญญูว่า อญญาสิ วต โภ โกณทัญญู อญญาสิ วต โภ โกณทัญญูติ พระอัญญาโกณทัญญูได้รู้แล้วหนอ ๗ อิติหิ อายสฺมโต โภโกณทัญญุสส อญญาโกณทัญญูเตว นามํ อโหสีติ อันนี้จึงได้เป็นเนมิตกนามของพระอัญญาโกณทัญญู ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

นี่คือพระอัญญาโกณทัญญู เป็นผู้รู้เห็นธรรมคนแรก ที่เป็นสักขีพยานของพระพุทธเจ้า ไม่เสียพระทัยไม่เสียพระกำลัง ไม่เสียเวลาที่ทรงสั่งสอนเป็นปฐมเทศนา แก่พระเบญจวัคคีย์ทั้งห้า ครั้งแรกแห่งความเริ่มเป็นศาสนาของโลก

(เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม หน้า ๕๕)

นี่ละสาวกทั้งหลายท่านเชื่อพระพุทธเจ้า ท่านไม่เชื่อแบบตัน ๆ เด่า ๆ เกาหมัดนะ ท่านเชื่อด้วยการประพฤติปฏิบัติตาม พระพุทธเจ้าว่ายังงี้ทำได้จริงตามที่สอน พระพุทธเจ้าท่านสอนท่านสอนจริง ๆ ไม่ได้สอนแบบเล่น ๆ ลูบ ๆ คลำ ๆ พอที่จะมานับถือเชื่อถือด้วยการลูบ ๆ คลำ ๆ แล้วล้มเหลวไปอย่างง่ายดายอย่างนั้น คือท่านสอนยังงี้ ปฏิบัติได้จริง ๆ เมื่อได้รู้ได้เห็นจริงตามคำที่พระองค์ท่านสอน ประจักษ์กับหัวใจตนเองแล้ว ทำไมจะไม่กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบล่ำ ต้องกราบอย่างราบทีเดียว เพราะเป็นเครื่องยืนยันแล้วภายในจิตใจนี้

อย่างท่านสอนว่า บาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี พรหมโลกมี นิพพานมีอย่างนี้ ท่านสอนด้วยความที่ท่านรู้แล้วท่านเห็นแล้วท่านจึงสอน ไม่ใช่ท่านหลับตาสอน ท่านหลับตาเห็น หลับตาในนะ หมายถึงใจ ใจท่านมีจักขุญาณ หยั่งทราบตลอดทั่วถึง ไม่ว่าบาป ไม่ว่าบุญ ไม่ว่านรก ไม่ว่าสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน พระองค์ทรงรู้แจ้งเห็นจริงหมดแล้ว จึงได้นำสิ่งเหล่านี้มาสอนโลก ทรงสอนด้วยความรู้จริงเห็นจริง ไม่ใช่สอนด้วยแบบลูบ ๆ คลำ ๆ

เราผู้ปฏิบัติจึงควรปฏิบัติตนตามหลักธรรมพระพุทธเจ้า เอาจนกระทั่งได้เห็นเรื่องเหล่านี้ประจักษ์ใจ แล้วเราจะปฏิเสธพระพุทธเจ้าได้ไหมว่า พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าบาปมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี แต่เราได้ปฏิบัติแล้วบาปไม่มี นรกทั้งหลายไม่มี ให้เรา

เห็นซิ ถ้างัดไปเจอแล้วทำไมจะปฏิเสธกันได้ เช่นอย่างสถานที่ที่เรานั่งอยู่เวลานี้ หลวงตาบ๊วยตั้งแต่วันเกิดมาก็ไม่เคยเห็นว่าเป็นเช่นไร ถูกนิมนต์ให้มาเทศน์สถานที่นี้ชื่อว่าอย่างนั้น ๆ นะ จนกระทั่งมาถึงที่นี่แล้วเห็นด้วยตาเจ้าของเอง และนั่งอยู่สถานที่นี้แล้ว เราจะลบล้างได้ไหม เพราะผู้ที่ไม่เคยเห็นก็มีอยู่ที่นี่ เวลาเจอมาเห็นแล้วนี่ลบล้างได้ไหมว่าสถานที่นี้ไม่มี ๆ ลบล้างไม่ได้เพราะเห็นด้วยตาตัวเองประจักษ์อยู่ที่นี่

นี่ละเรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ พรหมโลก ตลอดถึงความสิ้นกิเลสอาสวะ เป็นสิ่งที่ประจักษ์ในหัวใจของผู้รู้ผู้เห็นผู้เป็น ดังที่เรารู้เราเห็นเราเป็นอยู่เวลานี้ แล้วจะปฏิเสธพระพุทธเจ้าได้อย่างไร เพราะท่านเป็นผู้รู้ผู้เห็นผู้สอนมาก่อนแล้ว เราเห็นเพราะท่านสอนแล้วถึงเห็น นี่ละการประพฤติปฏิบัติธรรม ให้เห็นอย่างนี้ซิไม่มากนักน้อยให้เห็น

(เทศน์อบรมฆราวาส ๒ ธันวาคม ๒๕๓๐)

คนตาบอดต้องเชื่อคนตาดี คนโง่ต้องเชื่อคนฉลาด

มันหนามันแน่นขนาดนั้นนะคนเรา ศาสนาจะหมดจริง ๆ ในหัวใจของคน เดินไปที่ไหน ๆ มองดูมันทุเรศนะ ไม่ใช่ธรรมดาพุททุเรศจริง ๆ นี่ หูมีตามีมองไปดูไป มันไม่มีกิริยาของธรรมแท้ ๆ ออกมาพอเป็นเครื่องหมายของมนุษย์เรา ความโลภก็ออกหน้า ราคะตัณหาเป็นทีหนึ่ง ไปที่ไหนมีแต่อันนี้ละแสดงออกตีตลาดลาดเลา ถึงขนาดโถ ๆ เขียวนะไม่ใช่ธรรมดาตัวนี้ละตัวมันรุนแรง แล้วโทษะก็ขึ้นกับอันนี้ เพราะอันนี้บังคับจะว่าไง โทษะความประทุษร้ายความเบียดเบียนรัดโกคดโกงในแง่ต่าง ๆ ตัวนี้เป็นตัวสำคัญออกหน้าบีบบังคับ เจ้าตัวไม่รู้ละชีว่าสิ่งเหล่านี้เป็นภัย จากเพลินปีบโศก ปูบ จาครักก็ซังก็เกลียดก็โกรธ มันพลิกอยู่นี้กามกิเลส มันพลิกร้อยสันพันคม อันนี้เก่งที่สุดเลยเรื่องพลิก ถ้าตาเชื่อ ๆ ซ่า ๆ มองไม่เห็น อันนี้พิลึกจริง ๆ

เวลานี้กำลังแสดงอยู่ทุกแห่งทุกหนไม่ว่าบ้านนอกในเมือง ในเมืองยิ่งเก่งกว่าบ้านนอก เอ้า เอาความจริงมาพูดนี้ ท่านบอกไว้ในภาสิตโบราณว่า น้ำข้างนอกใสข้างในขุ่น คือน้ำหนองน้ำบึงข้างนอกใสข้างในขุ่น คือในบึงในหนองจริง ๆ มันขุ่นเป็นตมเป็นโคลน ข้างนอกมันใส ในเมืองในที่ชุมนุมชนมาก ๆ เป็นเหมือนบึงเหมือนหนอง นั่นละที่ชุมนุมแห่งความวุ่นวาย แห่งความทุกข์ทั้งหลายอยู่ที่ตรงนั้น ถ้าพูดถึงเรื่องราคะตัณหาก็อยู่ตรงนั้นเป็นเบอร์หนึ่ง ข้างนอกพอใสบ้าง ข้างในขุ่นเป็นตมเป็นโคลนไปหมด นี่ซิมันน่าคิด โห ไม่อดคิดได้เธอ

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑๑ มิถุนายน ๒๕๓๕)

มนุษย์เราเป็นสัตว์ฉลาด การส่งเสริมการมรณอย่างออกหน้าออกตากลายเป็นสินค้าหารายได้รายรวยจากมัน โดยไม่คำนึงคุณค่าของมนุษย์ที่จะเสียไป เพราะมันนั้น น่าจะสื่อให้เห็นว่า ความรู้ความฉลาดของเรายังไม่สูงพอกับภูมิและศักดิ์ศรีของมนุษย์ จึงไม่อาจแยกสิ่งเหล่านี้ (การมรณ) ออกปฏิบัติให้ละเอียดสุขุมกว่าเขาได้ ยังต้องไปหยาบยืมวิชาเขามาใช้อย่างออกหน้าออกตา ทั้งที่มนุษย์ไม่เหมือนสัตว์ การทำเช่นนั้นเป็นการส่งเสริมจิตใจที่เต็มไปด้วยสิ่งเหล่านั้นอยู่แล้ว ให้กำเริบรุนแรงยิ่งขึ้น ผลที่ตามมาคือความเสียคนอย่างแก้ไม่ตก ถ้าไม่แก้ที่ต้นเหตุ

คนใด บ้านใด เมืองใด หรือโลกใดก็ตาม ที่ชอบส่งเสริมการมรณด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเห็นว่าร่ำรวยเป็นความสุขความสนุกรื่นเริง โดยไม่คำนึงผลเสียหายอันใหญ่หลวงที่จะตามมาอยู่แล้ว คนนั้น บ้านนั้น เมืองนั้นต้องโดนภัยพิบัติหาความสงบสุขมิได้ แต่จะเต็มไปด้วยความยุ่งเหยิงวุ่นวายนานาประการ ซึ่งลงท้ายก็คือการกัดฉีกกันด้วยการแย่งอำนาจวาสนาบุญญาภิสมภาร โดยสันดานอันต่ำทรามนั้นแล อาวุธสุนัขที่ต่อสู้กันมีเพียงเขี้ยวกับกำลัง ส่วนอาวุธของคนมีร้อยแปดชนิด ทำอันตรายกันได้ไม่มีประมาณ จนหาทางสิ้นสุดยุติไม่ได้ถ้าไม่ยอมเห็นโทษของมัน แล้วปฏิบัติตามหลักของพลเมืองดีมีศีลธรรมเป็นเข็มทิศทางเดิน ซึ่งจะพอมีทางสงบเย็นได้โดยลำดับ เพราะธรรมเป็นยาแก้โรคภายในชนิดต่าง ๆ มีโรคบ้ากาม เป็นต้น

(ธรรมสามัคคี หน้า ๙๙)

เราจะเอาแต่ความเสียหายความหึงความหวง ความตระหนี่ถี่เหนียวมาเป็นเจ้าเรือน มันก็บีบหัวใจเราได้รับความทุกข์ เศรษฐีตายแล้วเป็นเปรตเป็นผีมาเผ้ากองสมบัติเงินทองมากขนาดไหน พระพุทธเจ้าก็แสดงไว้ ทุกวันนี้หมดสมัยไปแล้วหรือเปรต ไม่มีคนตระหนี่หรือจึงไม่มีเปรต ทุกวันนี้ยังคนตระหนี่มาก นั่นละเปรตยิ่งมากตายแล้วมันจะมาเกาะอยู่ตามสมบัติเงินทองข้าวของนั่นแหละมันจะไปไหน หลักธรรมพระพุทธเจ้าแสดงไว้แล้วด้วยความจริง ไม่ได้เอาความจอมปลอมมาสอนนี้

ป่าช้ามีอยู่ด้วยกันทุกคน เต็มตัวทุกคนไม่มีใครบกพร่อง มันตายได้ด้วยกันนั้นแหละ เวลาตายจะเอาอะไรไป นั่นละผู้มีสติปัญญา คิดดูซิ เรายังมีชีวิตอยู่วิ่งเต้น ขวนขวายจนจะไม่ได้อยู่ได้กินไม่ได้หลับได้นอน ทั้ง ๆ ที่วิ่งเต้นขวนขวายมาเพื่ออยู่เพื่อกินเพื่อหลับเพื่อนอน แต่ก็ไม่ได้อยู่ได้กินได้หลับได้นอน เพราะกิเลสเอาไปกินหมดเวลาตายแล้วกระดูกก็เอาไปไม่ได้อีกแหละ พังลงไป ถูกพินธุกไฟเผาไหม้จมไปตามดิน น้ำ ลม ไฟ เจ้าของได้อะไรที่นี้ นั่นละตรงนั้นละตรงมันจนตรอก ไม่ได้อะไรเลย เพราะไม่ได้สร้างสิ่งที่ควรเป็นประโยชน์แก่ตนไว้มันก็ไม่ได้ละซี ก็มีแต่พินแต่ไฟเผาเรื่อยไปเลย

แต่ผู้มีความดีนี้ติดบับเลยนะ ความดีไม่ลำเอียง ความชั่วก็ไม่ลำเอียง ผู้สร้าง
ความดีไว้แล้วติดบับเลยพาไปเลยเทียว ไม่เคยเห็นสวรรค์นิพพานก็ตาม ขอให้มีความ
ดีก็แล้วกัน นรกจกเปรตที่ไหนดก็เหมือนกัน ไม่เคยเห็นก็ตาม ว่าไม่มีก็ตาม ไม่สำคัญอยู่
กับลมปาก แต่สำคัญอยู่กับความจริง ไม่ว่านรก สวรรค์ ไม่มีใครบอกไปเอง อำนาจของ
กรรมใส่เข้าไปเลย ที่นี้ความดีก็เหมือนกันไปเอง อำนาจความดีพาไป

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑๑ มิถุนายน ๒๕๓๕)

อย่างธรรมพระพุทเจ้าก็ดี ครูบาอาจารย์ก็ดี จะช่วยแนะนำสั่งสอนเตือนบอก
ตั้งแต่บัดนี้เท่านั้น พอผ่านจากนี้ไปแล้วเป็นเรื่องของเราเองแหละ เอ้า ถ้าใครถือใคร
เก่งก็ลองดูซิ จะสู้กับกรรมได้ไหม เก่งสู้ไฟได้ไหม ถ้าเก่งแล้วบังคับไฟไม่ให้ร้อนได้ไหม
เพราะบังคับไม่ได้มันชี ไฟเป็นไฟ ร้อนเป็นร้อน ใครจะเก่งขนาดไหนก็ไม่พ้นที่ไฟจะ
เผาแหลกเลย อันนี้ก็เหมือนกันเรื่องอำนาจแห่งบาปแห่งกรรมเผาแหลกเลย ใครเก่งลง
ไปซินะ

โถ มันน่าทุเรศจริง ๆ จะว่าไง อยากให้พวกเราทั้งหลายเห็นสภาพที่
พระพุทเจ้าทรงเห็นของมีอยู่เหล่านี้ะ ทั้งนรก นรกก็ประเภท แล้วสัตว์ก็ประเภทที่
เสวยกรรมตามวิบากของตน มีมากมีน้อยมีหนักมีเบาขนาดไหน ๆ ตั้งแต่ชั้นมนุษย์ขึ้น
ไปถึงสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เปิดตาออกมาสัก ๑๐ นาที ทางล่างนี้ดูเสียก่อนดูให้
ชัด ๕ นาที แล้วพลิกบับดูข้างบน เราเทียบเป็นข้างบนข้างล่างนะ ดูอีก ๕ นาทีเท่านั้น
แหละ คนนั้นจะสลบไสเลยเทียว ที่สลบไสก็คือไฟนรกเผาสัตว์นี้ซิที่มันหนักมากที่สุด
จนจะสลบไส ทั้ง ๆ ที่เรามองเห็นเฉย ๆ ไม่ได้ไปตกนะ มองเห็นพวกสัตว์นรกที่เสวย
วิบากกรรมเต็มรอบด้าน เพราะสัตว์ทั้งหลายชอบทำกรรมกันโดยไม่มีเจตนาว่านี่คือ
กรรมชั่วแหละ มันทำด้วยความอยาก ความอยากคือกิเลสมันหมุนไปอย่างนั้นให้จำเอา
นะ มันไหลลงไป ๆ ไม่ให้เรารู้เลยว่าอันนี้ผิดหรือถูก ขอแต่ความอยากมากเท่าไรมันยิ่ง
ดันใหญ่เลย ที่นี้อันนี้จะพาไป

สัตว์นรกที่เสวยกรรมไม่ได้เป็นแบบเดียวกัน มีประเภทต่าง ๆ กัน พอเหมาะ
พอดีกับกรรมของตน ๆ ไม่มีใครไปตกแต่งให้ เป็นเรื่องธรรมชาติเอง เอ้าดูนี้ ๕ นาที
จากนั้นดูไปตั้งแต่สวรรค์ชั้นพรหมขึ้นไปเรื่อย ๆ สวรรค์ ๖ ชั้นเรื่อยขึ้นไปถึงพรหมโลก
๑๖ ชั้น ออกจากนั้นก็ก้าวขึ้นสู่นิพพาน ดู ๕ นาที เพียงเท่านั้นละ แล้วกลับมาติดบับ
เหมือนกับเอากระทะครอบหัวแล้วหลับตาพร้อม ที่นี้อันนี้ซิอันที่ไปกระจ่างอยู่แล้วมันชี
นี้จะมันจะสลบไส จ้างให้ทำบาปมันก็ไม่ทำคนเรา ถ้างได้เห็นขนาดนั้นแล้วทำไมได้
เลย ก็มีตั้งแต่การสร้างความดีเพื่อการก้าวเดินในสิ่งที่ตนเห็น ด้วยความกระหึ่มยั้ม

ย่องเต็มหัวใจอีกเหมือนกัน มีเท่านั้นว่างั้นเลย นี่ละโลกได้รับความร่มเย็น ถ้าเชื่อธรรม
เชื่อพระพุทธเจ้าแล้ว นรกก็น่าสบายลงบ้างไม่แน่นอนหนา

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑๓ มิถุนายน ๒๕๓๕)

จิตของเราทั้งหลายมันเกี่ยวชอกแซก เทียวเกิดนั้นเกิดนี้ เกิดอยู่ทุกดวงจิตไม่มี
เวลาอยู่ตัวได้เป็นปกติเลย มาอยู่ในภพนี้ พอออกจากนี้จะไปเกิดอีก ๆ สูง ๆ ต่ำ ๆ
ตามแต่บุญแต่บาปที่เจ้าของเป็นผู้สร้าง ถ้าสร้างบาปมากก็หาบเอากองทุกข์ ไม่มีใครไป
หาบให้แหละ เจ้าของแหละไปหาบเอง และผู้ที่ว่าบาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่
มี นั่นละตัวจะหาบบาปหนักที่สุดกว่าเพื่อนเขา ตัวนี้นักมากหาบมากที่สุด ไม่ยอม
เชื่อฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมปราชญ์เลย จะเชื่อแต่ความมืดความบอด
ความหนานั้นแหละ ถึงจะได้ไปหาบแต่สิ่งเหล่านี้

ยิ่งผู้ที่ว่าตายแล้วสูญ นั่นแหละผู้ที่จะเอาความทุกข์ความลำบาก คือสามสหาย
ไปอยู่ด้วยกัน บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ฟังขึ้นเป็นสองจุดแล้วนะ ตาย
แล้วสูญนี่สามจุด นี่ละพวกหนาที่สุดเลย พวกนี้พระพุทธเจ้าโปรดไม่ได้ ถึงจะอยู่ในหมู่
มนุษย์เราศาสนาก็เข้าไม่ถึง ศาสนาไม่เกี่ยวข้อง ศาสนาไม่เข้าไปยุ่ง เรียกว่าตัดสะพาน
หมดไม่เข้าไปยุ่ง เป็นพวกปทปรมะมืดทั้งคืนทั้งวัน มืดทั้งลืมหินตายทั้งเป็น มีลม
หายใจฟอด ๆ อยู่ก็เหมือนคนตายแล้ว หาสาระไม่ได้คนประเภทนี้ ธรรมพระพุทธเจ้า
โปรดไม่ได้

เราจะเป็นคนประเภทไหน คนตาบอดเขายังเชื่อคนตาดี คนโง่เขายังเชื่อคน
ฉลาด ทำไมเราโง่ขนาดนั้น ไม่เชื่อคนฉลาดแล้วเราจะไปพึ่งใคร คนตาบอดยังเชื่อคน
ตาดี เราใจบอดเราก็น่าเชื่อใจได้ซิ ถ้าใครเชื่อธรรมของพระพุทธเจ้า ผู้นั้นจะไปดี ไป
เกิดสถานที่ที่ดีคติที่เหมาะสม ไปอยู่ที่ไหนก็ตามชื่อว่าคนมีบุญแล้ว ถึงจะเกิดจะตาย
เหมือนโลกทั่ว ๆ ไปก็ตาม แต่ก็เกิดด้วยความสุขความสบายนั้นแหละ ไม่ได้มีแต่ความ
ทุกข์เผาโดยถ่ายเดียวเลย

ศีลธรรมเป็นเครื่องประดับมนุษย์ให้มีคุณค่า ประดับมนุษย์ให้มีความสุขแก่
ตนเอง ใครเป็นผู้รักศีลรักธรรม ผู้นั้นถือว่าเป็นผู้รักความสุขจริง ใครเป็นผู้รักศีลรัก
ธรรมแต่ชื่อแต่ปากเฉย ๆ แต่สนใจแต่บาป ผู้นั้นแหละตัวรักบาปตัวรักนรก ตายแล้ว
จะไปจมอยู่ในนรกตลอดเวลาที่นั่นแหละ

(เทศน์อบรมฆราวาส ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙)

กรรมให้ผล

ยกตัวอย่างให้เห็นเลยเพราะเรื่องเป็นมาแล้ว พวกนี้เป็นพวกเศรษฐี เศรษฐีมีเงินมีทองมากถ้าไม่มีธรรมะแล้วล้มตัว และพวกนี้ก็คือพวกล้มตัว มีเงินมีทองข้าวของแล้วไปจ้างไปอะไรทุกประเภทว่าจ้างเถอะนะ คนทำไมเขาจะไม่ต้องการเงิน จ้างที่ไหนก็ได้ซึ่งเงินนี้จะทำความเสียหายแก่ตน ไม่ว่าลูกใครเมียใครไปเอาหมดเลย ที่นั่นมันทำลายจิตใจของคนขนาดไหน ผัวใครเมียใครใครไม่รัก ๆ ไปทำลายเมียเขาไปทำลายผัวเขานั้นคือไปทำลายจิตใจของเขาจะหนักมากขนาดไหน แล้วผัวคนนี้เมียคนนี้ก็ทำลาย คนนั้นก็ทำลาย ๆ ทำลายไปหมด ต่างคนต่างทำลายอย่างนี้ ต่างคนจึงต่างเจ็บต่างแสบ ความเจ็บความแสบทั้งหมดรวมเข้ามาหาผู้ที่ทำนี้ทั้งหมด เพราะนี่เป็นผู้ทำเป็นผู้สร้างกรรม กรรมจะไปไหนก็มาหาผู้นี้ทั้งนั้น

ที่นั่นเวลาตายแล้ว เราจะยกตัวอย่างให้ฟังนะ ที่เคยกล่าวคาถาย่อ ๆ ทุ สะ นะ โส นี่เป็นภาษาย่อ ภาษายาว ทุ คือ

ทุชชีวิตมชีวิมฺหา เยสํ โน น ททามฺห เส

วิชฺชมานesu โภเคsu ที่ปี นากมฺห อตฺตโนติ

พวกเราทั้งหลายเหล่าใดในเมื่อยังมีภوکทรัพย์อยู่ ก็ไม่ได้ทำบุญให้ทาน ไม่ได้ทำที่พึงแก่ตน พวกเราทั้งหลายเหล่านั้นจัดว่าเป็นผู้มีชีวิตอันชั่วช้าลามกที่สุด

สะ นี่หมายถึง

สญฺญี วสุสฺสทฺสฺสานิ ปริปฺพณฺณานิ สพฺพโส

นิริเย ปจฺจมานานํ กทา อนฺโต ภวิสฺสตีติ

เมื่อพวกเราทั้งหลายถูกไฟไหม้อยู่ในนรกตั้ง ๖ หมื่นปีบริบูรณ์ เมื่อไรที่สุดแห่งทุกข์เหล่านี้จะปรากฏแก่พวกเรา

นะ คือว่า

นตฺถิ อนฺโต กุโธ อนฺโต น อนฺโต ปฏฺธิทิสฺสติ

ตทา หิ ปกตํ ปาปํ มม ตฺยฺหฺยจฺจ มาริสฺสติ

ดูก่อนท่านผู้ใดทุกข์ทั้งหลาย ที่สุดแห่งทุกข์ของเรานั้นย่อมไม่มี ที่สุดแห่งทุกข์นี้จะมีมาจากที่ไหน เพราะว่ากรรมชั่วช้าลามกเหล่านั้น พวกเราและท่านทั้งหลายได้ทำไว้เต็มที่แล้ว

โส คือ

โสหํ ญฺน อิตฺถิ คนฺตวา โยนี ลทฺธาน มานุสี

วทญฺญู สีลสมฺปนฺโน กาหามิ กุสฺลํ พหุณฺติ

เรานั้นเมื่อได้พ้นจากนรกนี้แล้วจะเป็นผู้ไม่ประมาท เป็นผู้มีปัญญา ถึงพร้อมด้วยศีลด้วยทาน จะกระทำกุศลให้มากมุนแน่นอน

ในเวลากล่าวคานานี้ต่างมีความรื่นเริง เหมือนกับว่าจะได้พ้นจากนรกในวันพรุ่งนี้ ทั้ง ๆ ที่ตั้ง ๖ หมื่นปีฟังซิ มีเวลากระหึ่ม นรกร้อนขนาดไหน พอพ้นจากนรกแล้ว จะไปสร้างบุญกุศลให้เต็มความสามารถให้มากมุนที่สุดเลย แล้วกระหึ่มในขณะนั้นครู่หนึ่ง เหมือนว่าจะได้พ้นจากนรกในวันพรุ่งนี้ นี่ละ ทุ สะ นะ โส คือ ทุ นั้นหมายความว่า จะกล่าวคาถาเต็มบทเต็มบาทตามที่กล่าวตะกัณีกกล่าวไม่ทันจบ ทุ ได้คำเดียวเท่านั้น คือตกนรกนะ จากผิวหม้อน้ำร้อน พุดง่าย ๆ จากผิวหม้อนึ่งลงไปจนกระทั่งถึงก้นหม้อนี้เป็นเวลา ๖ หมื่นปี และไปจมอยู่ในก้นหม้อนั้น ๖ หมื่นปี จึงลอยขึ้นจากก้นนั้นโผล่ขึ้นมาอีก ๖ หมื่นปี กว่าจะมาถึงผิวนี้ ๖ หมื่นปี พอมาถึงผิวนี้แล้วจะกล่าวคาถาเพียงข้อเดียวคือ ทุ เท่านั้นไม่ทัน จะกล่าว ทุชชิวิตมชิวินา.....ไม่ทัน แต่ละคนกล่าวได้เพียงคำเดียวคือ ทุ สะ นะ โส จมแล้ว ๆ เร็วขนาดไหน จะกล่าว ๔ บาทคาถาเท่านั้นไม่จบ ได้เพียง ๔ คำนี้เท่านั้นจมแล้ว ๆ นี่ก็คือพวกก่อกรรมหนัก เราจึงจะเห็นว่า เป็นของสนุกสนานรื่นเริงไม่ได้

เราอย่าเพลินกับพินกับไฟ ธรรมะของพระพุทธเจ้านี้สด ๆ ร้อน ๆ ว่าไฟก็ไฟ แทะ ๆ ร้อนก็ร้อนแท้ ๆ ไม่ใช่ว่าไฟนี้ร้อนแล้วตั้งแต่นั้นกัลป์นี้ เดียวนี้กลายเป็นของเย็นสบายไปแล้วไม่เคยมี บาปเป็นของร้อนมาตั้งแต่ไหนแต่ไร บุญเป็นของดีมาตั้งแต่ไหนแต่ไร และเป็นของดีมาตลอดกาลจนกระทั่งถึงบัดนี้ จึงว่า อกาลโก ไม่มีกาลสถานที่เวลาล่วงเวลาเข้าไปทำลายได้เลย สิ่งใดที่เป็นยังงี้ก็ต้องเป็นอยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นเราจึงอย่าดีอย่าดำน อย่าหาเหตุด้วยความทะเยอทะยาน หรือด้วยความลืมนื้อลืมตัว ด้วยความคึกคะนอง ทำลงไปเห็นว่าเป็นความสนุกสนานรื่นเริง นั้นแหละคือไฟจะเผาเรา ทุ สะ นะ โส นี่กล่าวไม่จบนะ พวกไหนพวกจะกล่าว ทุ สะ นะ โส จบ ละ ไปกันนี้ก็กล่าว ทุ สะ นะ โส ไม่จบเช่นกัน ด้วยความเพลินกับสิ่งชั่วช้าลามก เหล่านี้จึงพาให้เป็นเช่นนั้น

นี่ละพวกเศรษฐีที่มีเงินมาก ๆ ลืมนื้อลืมตัวไปทำ กาเมสุ มิจฉาจาร เป็นที่เด่นที่สุด พวกสกุลเศรษฐี ๔ คนท่านกล่าวไว้ในธรรมบท แล้วกรรมอันนี้แหละไปเผาพวกสกุลเศรษฐีอยู่เวลานี้ยังกล่าวคานานี้ไม่จบเลย เมื่อไรจะกล่าวจบ นตฺถิ อนฺโต... ที่สุดแห่งทุกข์ในนรกนี้เมื่อไรจะปรากฏแก่พวกเรา ไม่ปรากฏว้างั้นเลยเพราะกรรมชั่วอันนั้น ๆ เพราะเราและท่านได้ทำไว้แล้วอย่างมากมาย จะไปสิ้นสุดได้อย่างไร นั้นคำแปลแล้วถึงอย่างนั้นก็ตามยังมีความหวังว่า เมื่อเราพ้นจากนรกนี้แล้วจะเป็นผู้ไม่ประมาท เป็นผู้มีปัญญา สร้างบุญกุศลให้มากมุนอย่างแน่นอน และกระหึ่มในความคิดของตน เหมือนกับว่าจะได้พ้นจากนรกในวันพรุ่งนี้ ทั้งที่ตั้งแต่นรกอยู่นั้นก็ ๖ หมื่นปี ขึ้นมา

๖ หมื่นปี ลงไป ๖ หมื่นปี หมุนอยู่อย่างนี้ไม่ใช่เพียงเท่านั้นจบนะ ยังจะหมุนอยู่อีก
เท่าไรนะ ฟังซิ น่ากลัวไหม

(สมถธรรม – วิปัสสนาธรรม หน้า ๒๖๐ -๒๖๔)

การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านผู้ล่วงลับนั้นเป็นประเพณีของท่านผู้ประเสริฐ มี
พระพุทธเจ้าเป็นประธาน ที่พาดำเนินมาอย่างนี้ อยู่ธรรมดาผู้ตายแม้แต่ยังมีชีวิตอยู่ ก็
หวังพึ่งพิงคนอื่นอยู่ตลอดมา ตั้งแต่อยู่ในท้องตกคลอดออกมา เป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่
จนกระทั่งเฒ่าแก่ชรา มีแต่ความหวังพึ่งผู้อื่นเป็นประจำตลอดนิสัย คือมีนิสัยอย่างนั้น
มาตลอด

ที่นี้การล้มการตายไปความหวังไม่ได้หมด มันสุดวิสัยแล้วก็ยอมตาย แต่
ความหวังพึ่งพิงผู้อื่นนั้นมีอยู่เต็มหัวใจด้วยกัน เพราะฉะนั้น ในฐานะที่ควรจะเป็นไปได้
ท่านจึงทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งมีความหวังและพอที่จะ
ได้รับส่วนกุศลอยู่ก็ให้ได้รับไป นี่ปราชญ์ทั้งหลายท่านทำมาอย่างนี้ เรียกว่าทำบุญอุทิศ
ส่วนกุศลให้ท่านผู้ล่วงลับผู้ตายไป เวลาทำบุญผู้ที่จะอุทิศส่วนกุศลก็เริ่มตั้งใจอุทิศ อุทิศ
แปลว่า เจาะเจาะจง ท่านผู้ใดมีญาติมีพี่น้องอะไรก็มุ่งต่อท่านผู้นั้น ๆ เรียกว่าอุทิศ
ถึงท่านผู้ล่วงลับ ผู้มีบุญมีคุณทั้งหลาย ผู้ที่อยู่ในฐานะที่รับไม่ได้ก็มีเยอะ เช่น ไปตก
นรกหมกไหม้เสียแล้วอย่างนี้ก็รับไม่ได้ ส่วนบุญส่วนกุศลนั้นก็ย้อนเข้ามาสู่ตัวเองผู้
บำเพ็ญ นี่ละความมุ่งหมายที่ท่านพาดำเนินมา ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านผู้ล่วงลับ
ซึ่งสุดวิสัยแล้วที่จะช่วยตัวเองได้ ก็อาศัยผู้อื่นมีญาติมิตรทั้งหลาย

ใน ติโรกฐกัณฐสูตร ท่านก็แสดงไว้เหมือนกันพวกเปรตชนทั้งหลายตายแล้ว
ไม่ว่าตายที่ไกลที่ใกล้ที่ไหนก็ตาม ย่อมกลับมาสู่ญาติสู่วงศ์สู่พ่อแม่ญาติมิตรเพื่อนฝูง
เพื่อจะมารับทักษิณาทาน ให้ท่านทั้งหลายเหล่านี้ได้ทำบุญอุทิศให้ ถ้าไม่ทำอุทิศให้แม้
จะรับประทานอยู่ในบ้านในเรือนในที่ใดก็ตาม บรรดาญาตินั้น ๆ เปรตทั้งหลายก็มาเฝ้า
อยู่เฉย ๆ รับประทานไม่ได้เลย เพราะไม่ใช่วิสัยที่จะรับ ไม่เหมือนแต่ครั้งยังมีชีวิตอยู่ ซึ่ง
รับประทานด้วยกันได้ แต่พอล่วงลับไปแล้วเป็นวิสัยอันหนึ่งต่างหากขึ้นมาแล้ว เข้ามา
ในบ้านในเรือน มาเห็นญาติมิตรเพื่อนฝูงพ่อแม่รับประทานอาหารประณีตบรรจงขนาด
ไหน ก็เป็นแต่เพียงว่ามายืนมองนั่งมองอยู่เพียงเท่านั้น ไม่ใช่วิสัยที่จะรับได้ สิ่งที่จะรับ
ได้ก็คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลนี้ไปให้ นี่ใน ติโรกฐกัณฐสูตร ท่านแสดงไว้อย่างนี้
เมื่อญาติมิตรทั้งหลายมีความสงสาร มีความเฉลี่ยฉวยลลาดก็ไม่นิ่งนอนใจ และทำบุญ
อุทิศส่วนกุศลให้เปรตทั้งหลายเหล่านั้น ก็มารับส่วนกุศลจากญาติมิตรเพื่อนฝูงของตน
แล้วไปสู่สุคติ

พวกคนที่ตายแล้วไปเป็นเปรต ตายแล้วไม่ไปไหนนะ มาอยู่ข้างบ้าน หลังเรือน ทางสองแพร่งสามแพร่งอยู่ตามชายคา บางทีพวกเราเวลาเปรตแสดงตัวให้รู้เป็นการเตือนว่าญาติมิตรมาเยี่ยม หรือพูดภาษาเรามาขอกินกับญาติกับวงศ์ พอได้ยินเสียงก็อกแก๊งว่าผีแล้ววิ่งหนีเลย แทนที่จะช่วยไม่ช่วย ว่าผีทีเดียวแล้วแผ่นเลย นี่ละพวกเปรต จึงไม่นิยมว่าไถ่โล้วไถ่ตายที่ไหนไม่สำคัญ สำคัญที่ญาติมิตรเพื่อนฝูงอยู่ที่ไหน มาที่ตรงนั้นไม่ไปที่อื่น ไม่มีคำว่าไถ่โล้วไถ่ตายวิญญูญาณดวงนี้ ว่าตายอยู่ตรงโน้นทำบุญอยู่ทางนี้ ไม่ได้รับอย่างนี้ไม่มี อยู่ที่ไหนก็ตามไม่มีคำว่าไถ่โล้วไถ่ตายแพ้นั้นถึงแล้ว ๆ ที่นี้เวลาญาติมิตรเพื่อนฝูงมีความเมตตาสงสารและทำบุญอุทิศให้ ท่านเหล่านี้ก็ได้รับส่วนกุศล

ยกตัวอย่างเช่นเปรตพระเจ้าพิมพิสาร คือพระเจ้าพิมพิสารนั้นแต่ก่อนก็เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ได้ทำบุญให้ทาน สั่งพวกลูกน้องทั้งหลายให้เข้าไปในพระคลังหลวงเพื่อขนสิ่งของออกมาทำบุญ พวกที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตก็แอบเอาตรงนั้นแหละ ตายแล้วกลายเป็นเปรตละซี เพราะของนั้นพระเจ้าพิมพิสารอุทิศเฉพาะพระแล้ว ตกนรกไปเสียก่อนนะ พันจากรกขึ้นมาก็เป็นเปรต พระเจ้าพิมพิสารเวลาตายแล้วก็ขึ้นสวรรค์ พอดีจ้งหะกันกับทางนั้นพันจากรกขึ้นมา ทางนี้ก็ลงจากสวรรค์มา แล้วพวกเปรตทั้งหลายก็วิ่งมาหาพระเจ้าพิมพิสาร มาแสดงปาฏิหาริย์ทุกสิ่งทุกอย่าง เตือนให้รู้ว่าพวกเปรตชนทั้งหลายที่เป็นลูกน้องของพระเจ้าพิมพิสารมาขอส่วนบุญ แล้วก็มาแสดงอาการในที่ต่าง ๆ ตามกำแพงเมือง

เมื่อเข้าไปทูลถามพระพุทธเจ้า พระองค์ก็ทรงรับสั่งว่า นี่พวกเปรตชนซึ่งเป็นลูกน้องของมหาบพิตรนั่นเอง ถ้าจะทำบุญกุศลอุทิศให้แล้ว ท่านเหล่านี้ก็จะพ้นจากความเป็นเปรตเป็นผีนี้ไป พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ทำบุญอุทิศให้ นานเท่าไรฟังซินะ ตายไปแล้วก็ก๊วกก๊วกป่าช้าของพวกนั้นอยู่ที่ไหนไม่ทราบเลย เหตุใดจึงเข้ามาหาญาติหาวงศ์หาเจ้านายของตนถูกต้องละ นี่ละอำนาจแห่งบุญแห่งกรรมเป็นอย่างนี้ ท่านจึงได้ถือเป็นคติเรื่อยมาในปัจจุบันนี้

คนเรามีชีวิตอยู่ก็หวังพึ่งผู้อื่น เวลาตายไปแล้วก็หวังพึ่งอยู่อย่างนี้ จนกว่าจะพึ่งตัวเองได้โดยสมบูรณ์แล้ว ดังพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ท่าน หรือพระอริยบุคคลขึ้นไปเป็นชั้น ๆ แล้ว นี่ท่านไม่ค่อยมีความหวังจะพึ่งผู้อื่นแหละ จนกระทั่งเป็นชั้นอรหันต์เต็มภูมิแล้วหมดที่จะหวังพึ่งใครทั้งนั้น แต่พวกเราไม่ใช่อย่างนั้นมันไม่ใช่เป็นพระอรหันต์ละซี มันหันเข้าแต่โบกแต่เบี้ย(การพนัน) แต่สิ่งที่เป็นบ้ำเป็นบอ เวลาตายแล้วถึงมีแต่ความทุกข์ความทรมาน ไม่ได้เป็นเหมือนท่านผู้ที่พ้นไปแล้ว นี่เราหวังพึ่งผู้อื่นอยู่เช่นนี้เราจึงได้ช่วยกัน

เวลามีชีวิตอยู่ก็พึ่งกันมนุษย์เรา ใครมีอะไรมีมากมีน้อยก็ช่วยกันไปด้วยน้ำใจอันดีงาม ด้วยน้ำใจเมตตาด้วยน้ำใจสงสาร มีแก่ใจต่อกัน เวลาตายแล้วก็อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้อย่างนี้ละ นี่เรียกว่าถูกตามอริยประเพณีที่ท่านพาดำเนินมา ขอพี่น้องทั้งหลายให้จำเอาไว้เนี่ย ความสุขวิสัยของผู้ล่วงไปแล้ว ต้องมาอาศัยผู้ที่มีชีวิตอยู่ แต่เวลานี้เรายังมีชีวิตอยู่ก็ค่อยสร้างคุณงามความดีของเรา หากมีความจำเป็นยังจะต้องพึ่งผู้อื่นอยู่ เราก็ได้พึ่งอย่างนี้แหละ ถ้าเราพึ่งตัวเองได้แล้วด้วยอำนาจแห่งกุศลของเราแล้วไม่ต้องพึ่งใคร เหมือนกับเราจะเดินเข้าไปในป่าในเขา เอาหม้อข้าวหรือกระติบข้าวมัดติดเอวแล้วก็ไปได้เลย หิวที่ไหนกินที่นั่นเพราะของอยู่กับตัว นี่เราสร้างบุญกุศลอยู่กับตัวของเรแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพาใครให้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ นี่ก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน

(เทศน์อบรมฆราวาส ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๕)

เราเห็นไหมเศรษฐีตายเอาอะไรไปได้ ถ้าเราหาเรื่องอุทริ ล้วนตายไปด้วยความอดความอยาก ความอดความหิวทั้งนั้น ท้องก็ว่างเปล่าไปหมด ก็คนจะตายจะกินเข้าไปได้ยังงี้ใช่ไหม เอาสมบัติมากองไว้เท่าภูเขา ก็แตะไม่ได้ เอาอาหารมาไว้กองเท่าศาลาก็กินไม่ได้ จิ้งจอกตายด้วยความอดอยากขาดแคลน ไม่ว่าเศรษฐีไม่ว่าคนจนตายตายเหมือนกันหมด แล้วได้อะไรเป็นเครื่องสมหวังมีไหม พิจารณาซิ ธรรมพระพุทธรเจ้าดูอย่างนี้ ให้มันเห็นซิ ให้เห็นในตัวของเราเนี่ย ใจของเราถ้าแห้งผากจากอรรถจากธรรมจะมีแต่ความหิวความโหยความกระวนกระวาย ตายไปด้วยความทุกข์ความลำบาก ความทรมาณ สมบัติเงินทองข้าวของ เราไม่ฉลาดมันก็ทิ้งอยู่เปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์เจ้าของก็ไปจมคนเดียว ท่านจึงว่าให้ฉลาด ๆ ในสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน

กิเลสมันเหนียวแน่นมากนะ สิ่งใดที่เราควรจะทำให้เป็นประโยชน์แก่เราแก้หัวใจของเรากิเลสไม่ยอม ร่างกายนี้ชั่วอายุที่เกิดขึ้นมานี้ไปถึงวันวาระสุดท้ายคือตายเท่านั้นก็หมดแล้ว ร่างกายนี้เป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟ แตกแล้วกระจายไปตามดิน น้ำลมไฟของเดิมมัน ที่นี้ใจนะซีไม่ตาย เอ้า ใจไม่ตายเอาอะไรไปเป็นอาหาร เอาอะไรเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง เมื่อไม่มีแล้วทำไง ไม่มีก็จนละซี จนเราก็อทุกข์ละซี นี่ละถึงว่าตายด้วยความหิวความโหยความกระวนกระวาย ความทุกข์ความลำบากเพราะไม่มีเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องสอนให้มีเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจ

ใจไม่ตายไปข้างหน้า ให้ได้เครื่องหล่อเลี้ยงเจ้าของไปด้วยซิ สมบัติเงินทองข้าวของแปรสภาพให้เป็นบุญเป็นกุศลเป็นได้ อันนี้เอาไว้สำหรับร่างกาย อันนี้เอาไว้สำหรับทำประโยชน์ในหัวใจของเรา ต้องคิดกันอย่างนั้น ใครมีอะไรจะให้แต่กิเลสโง่เอา ๆ มันโง่ไปหมดนั่นแหละ ไม่ได้ออกทำประโยชน์แหละ ช่องเล็กช่องน้อยก็ออกไม่ได้

เพราะกิเลสมันเหนียว เหนียวจริง ๆ ดูหัวใจเจ้าของก็รู้ อย่าไปดูหัวใจคนอื่นอันเป็นการยกโทษกัน สิ่งเหล่านี้มีอยู่กับหัวใจของทุกคนนั่นแหละ ความเหนียวความแน่น

พอว่าจะทำบุญทำทานอย่างนี้ ตัวตระหนี่มันจะมาแล้วนะ ภาษาทางภาคอีสานเขาว่า นกขี้ถีบินเข้ากรงแพง ทั้งขี้ถีทั้งแพงทั้งเหนียวทั้งแน่นนั่นละ เสียงดังตับได้ยินไหมล่ะ ที่นี้เวลาตายก็ตายอย่างว่านั่นละ สมบัติเงินทองข้าวของมีแต่หิ้งแต่หรงเอาไว้มันเวลาจะตายแล้วเอาไปไม่ได้เลย หัวใจก็ตายด้วยความหิวโหย ร่างกายก็ตายด้วยความหิวโหย ด้วยความว่างเปล่าจากอาหารทั้งหลาย คนจะตายกินข้าวได้เมื่อไร เมื่อกินไม่ได้ท้องก็แข็ง หัวใจก็แข็ง เราอยากให้เป็นอย่างนั้นหรือ

หัวใจให้อิ่มหนำสำราญด้วยบุญด้วยกุศลสิ เหมือนอย่างอุบาสกคนหนึ่งชื่อ อัมมิกอุบาสก มาในธรรมบท นี่ก็ทำบุญทำทานจนหัวใจเนื้อหนังเป็นบุญเป็นกุศลไปหมด เป็นอรรคเป็นธรรมไปหมด ที่นี้เวลาจะตายก็ให้ลูกไปนิมนต์พระมาสวดมนต์ให้ฟัง เพื่อความรื่นเริงบันเทิงในวาระสุดท้าย พอลูก ๆ ไปนิมนต์พระมา พระนั้นก็สวดมนต์ แต่ว่าท่านเป็นพระปฤชณไม่ใช่พระอริยะ ไม่ใช่พระที่ตาแจ่มตาสว่าง เป็นพระปฤชณธรรมดา เรา พอสวดมนต์ไปพวกเทวดาเอาราชรถมาเกยแล้วทางนั้นก็มา ๆ คนนั้นก็เชิญให้ขึ้นราชรถคันนั้น คนนี้ก็เชิญให้ขึ้นราชรถคันนี้ รถเทพรถเทวดาเลื่อนอยู่บนอากาศที่จะมารับเอาไปเป็นหมู่เป็นเพื่อนกัน

ทางอุบาสกก็กลัวว่าเทวดาเหล่านี้จะมาเป็นอันตรายแก่การฟังธรรม เวลานี้กำลังฟังธรรมเพลินอยู่ จะลืมยังงี้ไม่ทราบเลยหลุดออกมาทางวาทาว่า เดี่ยวให้รอเสียก่อน ๆ ว่างั้น บอกพวกเทพให้รอเสียก่อน คือ กลัวจะเป็นอันตรายแก่ธรรม เวลานี้กำลังฟังพระท่านสวดมนต์ กำลังเพลินในธรรมอยู่ มองเห็นอยู่ชัด ๆ นี่ก็ห้ามทางใจแล้วเพลอยังงี้ไม่ทราบออกมาทางวาทา บอกให้รอเสียก่อน ๆ ที่นี้พวกพระทั้งหลายก็เข้าใจว่าโยมคนนั้นห้ามตัวเองว่าให้พักเสียก่อนให้รอเสียก่อนจะเป็นอันตราย พระทั้งหลายเลยลุกจากที่หยุดสวดแล้วเลยไปวัด พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งว่ากลับมาทำไม ก็อุบาสกคนนั้นห้ามไม่ให้สวด เขาไม่ได้ห้ามพวกท่านทั้งหลายนะ เขาห้ามพวกเทพทั้งหลายซึ่งเลื่อนอยู่บนอากาศนั้น เต็มอยู่นั้น เขาจะเอาราชรถมารับ ราชรถทางนั้นก็มาทางนี้ก็มา ใครก็เชื่อเชิญให้ไปขึ้นของตน ๆ ความหมายว่างั้น แล้วผู้นี้กำลังเพลินฟังสวดมนต์อยู่ก็กลัวจะเป็นอันตราย เขาห้ามพวกเทพต่างหาก พระองค์ไล่พระตบอดกลับมาอีก จึงได้กลับมาอีก พอสวดมนต์จบลงไปแล้วก็ว่าพ่อจะไปเท่านั้นละแล้วบึ้งเลย

นี่ละหัวใจที่ชุ่มด้วยอรรถด้วยธรรม ชุ่มด้วยบุญด้วยกุศล แม้จะมีชีวิตอยู่ก็ยังแสดงให้เห็นเต็มไปหมด ท้องฟ้าอากาศนี้เต็มไปหมดด้วยฤทธิ์ที่มารอรับให้ไปขึ้นของตน ๆ เพราะท่านผู้นี้เป็นผู้ที่ไม่จนตรอกแล้วที่จะไปขึ้นไหนในบรรดาสวรรค์ คุณงามความดีเพียงพอแล้วจะไปรถคันไหนได้ทั้งนั้น ถ้าคนนี้ยังไม่สมควรแก่รถคันนั้น ๆ

จะไม่มา นี่สมควรหมดบนอากาศนี้จะขึ้นคันไหนได้ทั้งนั้น แต่คนนี้ออกว่าเวลานี้ก็กลัวจะเป็นอันตรายต่อการฟังธรรม เลยให้รอเสียก่อนและออกมาทางคำพูด พระเจ้าใจผิตเลยหยุดสวดแล้วกลับไป พระพุทธเจ้ารับสั่งให้กลับมาอีก โดยชี้แจงเหตุผลให้ทราบ ว่าพวกเทพทั้งหลายเลื่อนอยู่บนอากาศ มีแต่ราชรถรตเทพทั้งนั้นมารออุบาสกคนนี้

ไม่ใช่เขาห้ามเรา เขาห้ามพวกนั้นต่างหาก กลัวจะเป็นอันตรายแก่การฟังธรรมของเขาไป ให้คืนไป แล้วไล่กลับมาอีก มาอีกมาสวดอีก ตอนนีเราลืมนพูด อุบาสกถามลูกว่า นี่พระคุณเจ้าไปไหน พระคุณเจ้ากลับแล้ว ทำไมถึงกลับเสียละ อ้าว ก็คุณพ่อห้ามตะกั๊ว โอ้ย เราไม่ได้ห้าม นี่เราห้ามพวกเทพต่างหาก ให้ไปนิมนต์ท่านมา พอติยังไม่ได้ไปนิมนต์ท่านนั้นมาแล้ว พระพุทธเจ้ารับสั่งให้มา นั้นเป็นอย่างนั้น

นี่หมายถึงว่าบุญกุศลเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจเพียงพอแล้ว รถเทพคันไหนขึ้นได้หมด ควรหมดกับคนคนนี้ คนผู้สร้างคุณงามความดีไว้เพียงพอแล้วจะขึ้นคันไหนได้ทั้งนั้น ถ้าคนนี้ยังไม่ควรแก่รถคันใด รถคันนั้นจะไม่มารอขึ้นนั้นจะไม่มา อันนี้มาเติมไปหมด นี่ท่านพูดถึงเรื่องอำนาจแห่งความดี อุบาสกคนนี้เป็นคนที่ใญ่บุญใญ่กุศลมีศีลทานตลอดเวลา จนกระทั่งเวลาจะเสียชีวิตก็บอกลูกหลานพ่อกับแม่ไปละนะ ให้พากันสร้างบุญสร้างกุศลอย่าลดละอย่าปล่อยอย่าวาง พ่อกับแม่จะไปด้วยความสุคติ แล้วอย่าเป็นห่วงกับพ่อนะ ร่างกายนี้ทั้งได้ทุกคนฟังซิพ่อกับแม่สอนลูก ร่างกายนี้ทั้งไว้ทุกคนไม่มีใครจะเอาไปได้แหละ แต่ส่วนบุญส่วนกุศลนั้นเป็นของเรา พ่อว่าอย่างนั้นก็ไปเลย

นี่เป็นคติสด ๆ ร้อน ๆ นะ อุบาสกคนนี้ท่านก็ไปแล้ว รถก็รับไปแล้ว ขึ้นสวรรค์ไปแล้ว ท่านสอนไว้ทำไมว่าไว้ทำไม ก็ว่าให้พวกเราที่กำลังดำเนินอยู่นี้ว่าจะไปทางไหนจะไปทางนรกหรือจะไปทางสวรรค์ ความหมายว่าอย่างนั้น ถ้าไปทางสวรรค์ก็ให้ทำแบบที่ท่านสอนไว้แบบนี้แบบพาดำเนินนี้ ถ้าจะไปนรกก็ไป อันไหนชั่วอันไหนลามกให้พากันประกอบให้พากันสร้างขึ้น จะได้เผาหัวเจ้าของนั้นแหละ ความหมายว่าอัน

(สมถธรรม-วิปัสสนาธรรม หน้า ๒๕๑-๒๕๔)

พระพุทธศาสนาถือบ่อแห่งมหาสมบัติสารพัดอย่างในไตรภพ แดนมนุษย์เป็นสถานที่สถิตแห่งศาสนธรรมอันล้ำค่า ผู้ประสงค์สมบัติจากศาสนธรรมจึงไม่ควรปล่อยโอกาสที่มีอยู่ให้ผ่านพ้นไปจะเสียใจในภายหลัง เพราะการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่บริสุทธิ์เต็มภูมิอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ นี้ มิได้เป็นของหาได้อย่างง่ายดาย ในธรรมท่านบอกไว้ว่า กิฏโฐ คือของหายากมาตั้งแต่เดิม ผู้ไม่มีภูมิควรแก่ความเป็นมนุษย์ แต่จะโผล่มาผุดมาเกิดเป็นมนุษย์เอาเลยนั้นย่อมผิตวิสัย เป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน แม้ผิตมาเกิดก็จะเป็นทำนองสัตว์นรกตนหนึ่งที่ยังไม่พ้นโทษ แต่ขโมยเกิดเป็นมนุษย์ และมาบวชเป็น

สามเณรในศาสนา ฟานักอาศัยอยู่ในวัดที่มีชื่อเสียงของพระมหาเถระรูปหนึ่งซึ่งมีพระ
เณรเป็นจำนวนมาก

ในคืนวันหนึ่ง มหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นที่เคารพนับถือของพระเณรและ
ประชาชนทุกชั้นเป็นจำนวนมาก ท่านนิมิตฝันไปว่ามีนายยมบาลมีรูปร่างใหญ่และสูง
เสมอกุฏิสองชั้นที่ท่านพักอยู่ ทั้งรูปร่างและลักษณะท่าทางน่ากลัวมาก เข้ามาหาท่าน
แล้วถามหาตัวบวชผู้ชื่อนายสม ผู้มีกรรมเบาบางบ้างแล้วจวนจะพ้นโทษจากนรก เธอ
ได้รับความผ่อนผันจากการควบคุม เช่นเดียวกับนักโทษในเมืองมนุษย์ที่จวนพ้นโทษ
ได้รับการผ่อนผันพอประมาณฉะนั้น แต่พอสัตว์นรกตนนั้นได้ช่วงเป็นโอกาสอันดี ก็คิด
เป็นขโมยสองชั้น คือเมื่อชาติเป็นมนุษย์เธอก็เคยขโมยเขาเก่ง จนถึงได้ไปตกนรก
เพราะกรรมนั้น ครั้นพอไปอยู่ในนรกพอได้โอกาสจากการผ่อนผัน เธอก็ขโมยจากนรก
กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ทราบว่าเธอมาบวชเป็นเณรอยู่ในวัดของท่านใช้ไหม และเณรชื่อ
สมอยู่ในวัดนี้มีหรือเปล่า

ฝ่ายพระมหาเถระก็แปลกใจและบอกด้วยความจริงว่า มีสามเณรชื่อดังกล่าวมา
บวชและอยู่ในวัดอาตมาจริง แต่ท่านจะมาเที่ยวตามหาเธอไปทำไม เวลานี้เธอกำลังบวช
ประพฤติศีลธรรมอยู่ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ควรจะให้ภัยเธอบ้างมิได้หรือ นาย
ยมบาลบอกว่าไม่ได้ท่าน จะต้องเอาตัวเธอกลับไปนรกเพราะยังไม่พ้นโทษ เธอต้อง
กลับไปเสวยกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เธอสร้างไว้เสียก่อน เมื่อพ้นจากโทษนั้นแล้ว จะมาบวชอีก
หรือจะไปที่ไหนทางนรกมิได้สนใจเกี่ยวข้อง แต่เวลานี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำตัวเธอ
กลับไปนรก

ทางฝ่ายพระมหาเถระก็พูดขอร้องความผ่อนผันอีกว่า เวลานี้เณรก็กำลังบวช
ปฏิบัติบำเพ็ญด้วยความตั้งอกตั้งใจ ทั้งไม่รู้เนื้อรู้ตัวว่าแต่ก่อนตนได้เคยทำอะไรไม่ดีไว้
บ้าง จึงนำสงสารและเห็นใจอย่างยิ่ง ไม่อยากให้เธอต้องพลัดพรากจากเพศเณรอันเป็น
เพศที่เย็นตาเย็นใจเลื่อมใสของมวลมนุษย์ผู้รู้จักบุญบาปอยู่บ้าง แล้วกลับไปเป็นเพศ
สัตว์นรกทนทุกข์ทรมานเช่นนั้นอีก อาตมาขอขณาทบัตเณรไว้ประพฤติพรหมจรรย์
ต่อไป กรรมที่ยังเหลือเล็กน้อยนั้นก็ขอได้เป็นอโหสิไปเสีย อย่าต้องมาทำลายเพศและ
ความดีของเณรให้เสียไปเลย ขอท่านจงเห็นใจและอนุญาตให้เณรได้มีโอกาสทรงเพศนี้
ต่อไปจนสุดความสามารถแห่งศรัทธาของเธอ จะพอผ่อนผันให้ได้หรืออย่างไร

ฝ่ายยมบาลก็พูดยืนยันคำว่าไม่ได้ท่าน ไม่ว่าท่านไม่ว่าผมและไม่ว่าใคร ๆ จะ
ขอร้องทั้งนั้นเพราะเป็นเรื่องสุดวิสัย ขึ้นชื่อว่ากรรมแล้ว ไม่ว่ากรรมดีหรือกรรมไม่ดี
ล้วนเป็นสิ่งที่มิอำนาจมากเหนือการขอร้องการบังคับและการวิงวอนใด ๆ ทั้งนั้น ถ้า
เป็นการผ่อนผันได้บ้าง ตัวผมเองก็ไม่มาตามหาเณรให้ลำบากและเสียเวลา ผมยอมให้
การผ่อนผันไปแล้ว แต่นี่มิใช่เรื่องของผมซึ่งพอพูดกันได้ หากเป็นเรื่องของกรรมซึ่ง

มิใช่ฐานะจะพอเป็นไปตามคำขอร้องของใคร ๆ แม้ผมมานี้ก็มาในนามของกรรมเนร
เอง มิใช่ตัวผมเองเป็นผู้มา แต่เป็นตัวกรรมต่างหากเป็นผู้มา จึงไม่มีอคติแก่ผู้ใด ต้อง
เป็นไปตามกรรมเท่านั้น

พระมหาเถระเกิดสงสัยถามว่า มิใช่ตัวผมอย่างไรอาตมาไม่เข้าใจเลย เพราะก็
เห็นท่านเดินเข้ามาหาอาตมาและถามหาเนรสมอยู่เดี๋ยวนี้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ ถ้าไม่เป็น
ท่านแล้วจะเป็นใครที่ไหนกันอีก นายยมบาลพูดกับท่านว่า เป็นผมจริงในร่างยมบาล
แต่มิใช่ผมในรูปแห่งกรรมและอำนาจแห่งกรรม ทั้งสองนั้นเป็นเรื่องกรรมของเนร
มิใช่เรื่องของผมพอจะพูดขอความผ่อนผันกันได้ แม้เนรเองถ้าทราบถูกต้องตามหาตัว
เธอก็จะเสียใจเอาอย่างมาก และอาจสลบหรือตายไปในขณะนั้นก็ได้ เธอเองก็ไม่
ปรารถนา แต่ก็ได้ทำกรรมนั้นมาเสียแล้ว จึงสุวิสัยที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างอื่นได้
นอกจากต้องยอมให้เป็นไปตามหลักกรรมอันเป็นหลักตายตัวเท่านั้น ไม่มีทางหลบ
หลีกเอาเลยท่าน เพราะคำว่ากรรมชั่วนี้ใครจะเป็นผู้ทำขึ้นก็ตาม ต้องเป็นไปในทำนองนี้
ทั้งนั้น

เมื่อต่างฝ่ายต่างร้องขอต่อรองกันไม่เกิดผลแล้ว พระมหาเถระจึงถามยมบาลว่า
เนรนี้ขโมยมาจากนรกนานเท่าไรถึงได้ตามมา เขาบอกว่ามาได้ครู่เดียวเท่านั้นก็ตามมา
ทำไมถึงได้ทันมาเกิดเป็นมนุษย์มาแล้วบวชเป็นเนรเร็วนักหนา เวลาของเมืองมนุษย์
นี้นับว่าเร็วเสียจริง ๆ แล้วเวลานี้อายุเนรได้เท่าไรแล้วท่าน มหาเถระตอบว่าได้ ๑๖ ปี
แล้ว เขาอุทานว่า โอโฮ ตายจริงน่าสงสารเนร กรรมนี้เหลือประมาณ ไม่ยอมลดหย่อน
ผ่อนผันพอให้เนรได้ประพาศพรหมจรรย์สืบพระศาสนาต่อไปบ้างเลย เขาพูดอย่าง
อ่อนใจประหนึ่งเป็นเชิงเห็นใจเนร ที่ไม่รู้อะไรกับเรื่องนี้เลยในขณะนั้น มัวแต่นอนหลับ
นอนฝันเพลินไปตามภาษาของคนไม่รู้ แม้สิ่งที่ตนทำแล้วกลับมาเป็นภัยแก่ตน ที่
เรียกว่ากรรมตามทัน เวลาเขามาหาพระมหาเถระเป็นยามดึกสงัด และพูดเป็นเชิง
สงสารมหาเถระผู้เป็นอาจารย์ซึ่งเนรเคารพเลื่อมใสมาก และกำลังจะหลุดมือจากอ้อม
อกอันอบอุ่นไปในวันรุ่งขึ้นอยู่แล้ว ตามคำที่ยมบาลบอกกับท่านว่าราว ๓ หุ่มน ของ
วันรุ่งขึ้นจะมารับเนรไป

พอนายยมบาลลาจากไปแล้วท่านก็เริ่มรู้สึกตัวตื่นขึ้น เกิดความสะดุ้งตกใจและ
เสียใจเป็นกำลังแทบสลบไปในเวลานั้น เพราะท่านเคยฝันแม่นยำมากตลอดมา ทั้งองค์
ท่านเองก็เป็นพระโพธิสัตว์ปรารถนาพุทธภูมิ ท่านเคยปรารถนาความมุ่งมั่นต่อโพธิญาณ
ของตนให้ใครต่อใครฟังอย่างออกหน้าออกตา ไม่มีความสะทกสะท้านเลย พอรุ่งขึ้นก็
ให้เนรไปนิมนต์พระที่ท่านสนิทและไว้วางใจมาหา และเล่ากระซิบเรื่องนิมิตให้ฟัง พร้อม
กับกำชับไม่ให้พูดให้เนรสมรู้ และไม่ให้ใคร ๆ รู้ด้วย แม้นิมิตนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็
ตาม เพราะกลัวจะเป็นภัยแก่เนรเองและเป็นเรื่องอื้อฉาวไปในที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งไม่ดี

ไม่งาม พระมหาเถระกับพระที่ทราบเรื่องเณรแล้วต่างก็รู้จักกันเป็นการภายใน และรอดเหตุการณ์ตามวันเวลาที่นายยมบาลบอกไว้

นับแต่เช้าถึงเย็นวันนั้น มหาเถระมีความกังวลุ่นวายอยู่กับนิมิตและเณรที่เป็นต้นเหตุตลอดเวลา จนไม่เป็นอันขบฉันและพักผ่อนร่างกายและจิตใจ ตลอดการงานและการปฏิสังขรณ์ต้อนรับประชาชนพระเณรที่มาเกี่ยวข้องก็ระงับไปทั้งวัน เก็บตัวอยู่ลำพังภายในห้องกุฏิ และพิจารณาใคร่ครวญเฉพาะเรื่องนิมิตอย่างเดียวด้วยความประหลาดใจและสงสัยเณรเป็นล้นพ้นที่สุดวิสัยจะช่วยให้ เพราะนิมิตประเภทที่แปลกประหลาดดังที่ปรากฏครั้งนี้ไม่เคยมีมาก่อน แม้ผู้ที่ปรากฏให้เป็นเรื่องในนิมิตก็เป็นบุคคลที่แปลกเหลือที่จะประมาณถูก ทั้งรูปร่างก็ใหญ่โตกว่ามนุษย์ธรรมดาเอามาก ทั้งความสูงก็สูงเสมอกุฏิตึกสองชั้นที่ท่านพักอยู่ ซึ่งนับว่าเกินประมาณที่มนุษย์ในโลกจะเป็นได้ ลักษณะท่าทางก็น่ากลัวมาก

คำพูดที่เขาพูดกับท่านผู้ทรงศีลและมีอำนาจทางธรรมภายในใจ ก็เป็นคำพูดที่เฉียบขาดบาดใจ แม้จะเป็นคำพูดกันอย่างสามัญธรรมดา มิได้เป็นคำกระแทกแตกตั้น ก็ยังเป็นคำพูดที่เต็มไปด้วยอำนาจราชศักดิ์อยู่นั่นเอง เป็นที่น่ากลัวและเกรงหาผู้เสมอมิได้ในแดนมนุษย์ ในวันนั้นทั้งวัน พระมหาเถระภาวนาและใคร่ครวญกับนิมิตอย่างไม่ยอมขยับเขยื้อนไปมาในทิศทางใด มีความสนใจและเศร้าใจในเหตุการณ์เป็นอันมาก ประหนึ่งนั่งดูเปลวไฟนรกกำลังเผาผลาญสัตว์โลกอยู่ในขณะนั้นอย่างน่าใจหาย ทั้งรอเวลาที่เหตุการณ์นั้นจะมาถึง ตามกำหนดเวลาที่ทราบไว้ในคำฝัน

กรรมช่างรู้ชอกแซกไปจนกระทั่งเวลานาฬิกาในเมืองมนุษย์ ตีบอกเวลาอะไรเช่นนั้น พอเวลา ๓ หุ้ม เศษนิต ก็เห็นพระองค์ที่ทราบเหตุการณ์ด้วยกัน วิ่งตะลีตะลันขึ้นมากุฏิที่ท่านพระมหาเถระพัก พร้อมกับเรียนขึ้นด้วยเสียงสั่นเครือแทบจะไม่เป็นเสียงมนุษย์ว่า เณรสมเจิบท้องถ่ายออกมาเป็นเลือดสด ๆ มีอุจจาระติดออกมาเล็กน้อยและเริ่มไปส้วมได้สองครั้งแล้วกระผมก็รับมานี้ อาการเป็นที่น่าวิตกมากและการถ่ายนั้นห่างระยะกันเพียง ๕ นาทีเท่านั้น จึงน่าวิตกมาก พระมหาเถระถามว่าเธอเริ่มเป็นเวลาเท่าไร เริ่มเวลา ๓ หุ้ม ตามเวลาที่นิมิตบอกไว้ไม่มีผิดเลย พระเรียนท่าน พอจบประโยคคำพูดทั้งพระมหาเถระและพระที่มาตาม ก็รีบวิ่งลงไปกุฏิเณรสมและถามอาการ

เณรก็เล่าถวาย ว่าเห็นจะไม่พ้นคืนวันนี้แน่ เพราะความรู้สึกที่เคยมีต่อโลกปรากฏว่า เริ่มขาดความสืบทอดกันหมดแล้ว ความหวังที่จะได้อยู่ในโลกอีกต่อไปไม่มีความรู้สึกเลย มีความจากไปเท่านั้นที่เต็มอยู่ในธาตุขันธ์และจิตใจ ท่านก็เตือนเณรเพื่อมีสติในเวลาดับขันธ์ ด้วยอุบายที่เข้าใจไว้ก่อนแล้วว่าจะไปไม่รอดตั้งนิมิตบอก อุบายที่ท่านสอนเณรก็พอเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปอยู่อย่างเร่งรีบประหนึ่งแทบจะ

หายใจไม่ทัน ต้องสวมบ่วงที่เต็มไปด้วยเลือดสดทั้งนั้น การเจ็บป่วนอยู่ภายในนั้น เหมือนมีเครื่องจักรเครื่องยนต์ตั้งโรงงาน และทำงานอยู่ภายในด้วยเครื่องจักรชนิดต่าง ๆ ที่หมุนไม่มีการหยุดยั้ง ประหนึ่งอวัยวะภายในจะขาดออกมาเป็นจุนจิวจุนต่อหน้าต่อตาฉะนั้น

มหาเถระก็รับให้อโวกาทอย่างกะทัดรัด ถือเอาแต่ใจความซึ่งพอจะนำมาเขียนไว้เท่าที่จำได้ว่า โรคชนิดที่เณรเป็นนี้เราเองก็ไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อน คงจะเป็นโรคกรรมตามทันกรรมมัง ที่อยู่ ๆ ก็เป็นขึ้นมาอย่างปุบปับเช่นนี้ การถ่ายแทนที่จะเป็นเหมือนธรรมดาที่โลกเคยเป็นกัน แต่แล้วก็กลายเป็นเลือดสด ๆ ร้อน ๆ ออกมาโดยไม่ฟังเสียงหยุดยั้งอะไรเลยเช่นนี้ ก็น่าแปลกใจและน่าวิตกอยู่มาก เพื่อความไม่ประมาทและความไม่พลาดท่าเสียที หากถึงคราวจำเป็นจริง ๆ เณรจงตั้งสติให้ดี และทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าองค์ประเสริฐสุดเข้ามาไว้ที่ดวงใจ โดยบริกรรมว่า พุทโธ ๆ อย่าให้เปลอ เพื่อตายก็ขอให้ตายกับท่านที่เป็นองค์สรณะของใจและยึดไว้จนสิ้นลม

นี่แหละช่วยเณรได้ อย่างอื่นเรามองไม่เห็น นอกจากพระธรรมดวงเอกนี้เท่านั้น แม้จิตเณรจะหมดความหวังที่จะอยู่กับโลกต่อไปก็ตาม แต่จิตอย่าให้หมดความหวังพึ่งพุทโธ และให้ตายกับพุทโธนี้เท่านั้น เณรอย่าเสียใจเพราะการตายนี้ โลกทั้งโลกจะต้องตายเหมือนเณรนี้ทั้งนั้น จะต่างกันอยู่บ้างก็เพียงก่อนและหลัง แม้เราเองผู้กำลังสอนเณรอยู่ขณะนี้ก็ต้องตายเช่นเดียวกับเณร และเรากำลังเตรียมตัวก่อนตาย ด้วยความไม่ประมาทในการบำเพ็ญภาวนาและความดีอย่างอื่นที่เราสามารถอยู่แล้ว

เณรประนมมือรับโอวาทของท่านด้วยท่าทางอันสงบข่มขำ และบริกรรมภาวนาด้วยท่าทางองอาจกล้าหาญ ไม่สะทกสะท้านต่อโรคและมรณภัย ซึ่งเป็นที่น่าสงสารเหลือประมาณอย่างพูดไม่ออกบอกไม่ถูก ถึงกับน้ำตาพระมหาเถระและพระที่รู้เหตุการณ์ด้วยร่วงพรั่งลงในขณะนั้น ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับขณะที่เณรจะสิ้นลมด้วยท่าอันสงบตลอดมา นับแต่ขณะที่ได้รับโอวาทจากมหาเถระเป็นต้นมา ในเวลาประมาณ ๔ หุ่มนพอดี ธรรมสังเวชได้เกิดแก่พระมหาเถระและพระเณรตลอดประชาชนที่ไปเยี่ยมอาการของเณรสุดวิสัยที่จะอดกลั้นไว้ได้ในเวลานั้น เพราะความสงสารสุดจะกล่าว

เฉพาะมหาเถระเกิดความสลดใจต่อกรรมซึ่งเป็นสิ่งลึกลับ เหลือวิสัยที่คนธรรมดาสามัญจะทราบได้ แม้จะเป็นทางนิमितฝัน แต่ก็ช่างตรงตามคำบอกและเวลาอะไรเช่นนั้น ทั้งที่เคยเชื่อกรรมอย่างฝังใจมาก่อนอยู่แล้ว ยิ่งมาเห็นเรื่องเณรเป็นประจักษ์พยาน ก็ยิ่งทำให้ซึ่งต่อกรรมที่เกี่ยวพันต่อชีวิตจิตใจของมวลมนุษย์ ว่าเป็นเหมือนผักปลาเครื่องสังเวยต่อกรรม ไม่มีทางหลีกเลี่ยง และไม่มีสิ่งใดในตัวมนุษย์ปฤชณะจะฉลาดรู้และแผลงฤทธิ์ ว่าตัวมีอำนาจเหนือกรรมผู้ครองไตรภพแต่ผู้เดียว

ท่านได้ยึดเหตุการณ์ที่ประสบนั้นเป็นเหตุหรือธรรมเหตุ เครื่องเตือนสติอัน ยอดเยี่ยมประจำใจตลอดมา ชีวิตร่างกายจิตใจทั้งมวลอันเป็นสมบัติประจำองค์ท่าน ได้ อุทิศต่อความเชื่อกรรมโดยสิ้นเชิง ไม่มีการแบ่งรับแบ่งสู้เพื่อการหลบหลีกปลีกตัวแต่ อย่างใด แต่เป็นความเชื่อและมั่นใจอย่างมั่นคง ว่าถึงอย่างไรก็ขอให้ได้บำเพ็ญความดี อย่างสมใจเสียก่อน ก่อนยมบาลหรือพระยากรรมจะมาเอาตัวไป จะไม่ต้องเสียใจ ภายหลังว่าเรายังขาดอะไรบ้างบรรดาความดีที่ควรทำ ในชีวิตที่ลมหายใจยังครองตัวอยู่ เพื่อเวลาสิ้นลมจะได้สิ้นเรื่องกังวลไปพร้อม ๆ กัน

เท่าที่ชีวิตได้รับความผ่องแผ้ว จากเหตุการณ์ที่น่าสลดสังเวชใจเหลือประมาณมา และได้มีโอกาสบำเพ็ญพรหมจรรย์ตามหน้าที่ของนักบวชมาถึงวันนี้ นับว่าเป็นผู้มีบุญ วาสนาพอจะอดตัวเองได้ว่า มิใช่ผู้ชั้ยกรรมอันลามกที่ตนสร้างไว้มาเกิด โดยไม่ ยอมรับโทษให้สิ้นกรรมก่อน แต่เป็นผู้มีกรรมพามา พากอยู่ และพาไป เหมือนโลกที่มี กรรมทั่ว ๆ ไป นี่เป็นคำรำพึงรำพันของพระมหาเถระ ที่ได้รับจากเหตุการณ์ของเณร แล้วนำมาพรั่สอนตน ซึ่งเป็นอุบายที่น่าจับใจไพเราะอย่างยิ่ง อยากจะได้พบบุคคลและ อุบายทำนองนี้ แม้ผู้เขียนเองก็อดจะวาดภาพไปตามด้วยความคิดสังเวชมิได้ และยัง รู้สึกประทับใจตลอดมาทั้ง ๆ ที่เชื่อกรรมอยู่แล้วตามศรัทธาอำนาจ

(แวนส่องธรรม หน้า ๑๓๕-๑๔๐)

ความดีรับทำเสียวันนี้

พุทธศาสนานี้เป็นศาสนาหมู่บ้านคู่มือโลกคู่สงสาร มาตลอดก็ก๊อปก็ก๊อปแล้ว พระพุทธเจ้าของเราสิ้นพระชนม์ลงไปแล้วศาสนาก็ต่อไปอีก ๕,๐๐๐ ปีหมดคำว่า ศาสนา หมดคือมนุษย์ทั้งหลายเป็นสัตว์นรกเราดี ๆ นี่เอง ไม่รู้ว่าบุญว่าบาปว่าสวรรค์ นิพพานอะไร ๆ ไม่อาจจะลึกได้เช่นเดียวกับสัตว์ แต่การทำความชั่วนั้นความอยากพา ให้ทำเองไม่มีใครสอน ความอยากความทะเยอทะยานความดิ้นรนของใจนี้เป็นอำนาจ ของกิเลสมันผลักดันมันดันออกไปให้ทำ ๆ สิ่งที่ทำเหล่านั้นมีแต่บาปกรรม บุญไม่มีเพราะ ไม่มีครูสอน กิเลสเป็นหลักธรรมชาติไม่มีใครสอนมันก็เป็นไปได้โดยอัตโนมัติของมัน

ตอนที่ศาสนาหมด โลกทั้งหลายนี้ท่านบอกว่าร้อนเป็นไฟเป็นไฟ ไม่มีสถานที่ใดเป็นที่ปลงที่วางเลย นี่เรียกว่าสูญญกัป ในศาสนาท่านแสดงไว้อย่างนี้ สูญญกัปเป็น กัปที่ว่างเปล่าจากคำว่าบาปว่าบุญ ไม่ปรากฏในหัวใจของสัตว์และคำพูดของสัตว์เลย สัตว์นรกเต็มบ้านเต็มเมือง เต็มโลกเต็มสงสาร มองเห็นกันมีแต่จะกัดกันฉีกกัน ถายเดี่ยวเท่านั้น ไม่มีคำว่าให้อภัย มองดูเส้นหญ้าก็เป็นดาบไปเลย เพราะจิตใจเป็นไฟ เป็นไฟเป็นหอกเป็นดาบ จึงหาทางระบายออกด้วยการทำลายกัน ไม่มีที่จะทำความดี ต่อกัน สูญญกัปนี้เป็นช่วงระยะที่สัตว์โลกร้อนที่สุด ไม่มีกาลใดสมัยใดจะร้อนยิ่งกว่า

หลังจากนั้นแล้วก็มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ เช่นต่อจากพระพุทธเจ้าของเรา ก็จะมีพระอริยมะตไตรยท่านมาตรัสรู้

ระหว่างพุทธันดร หรือระหว่างพระพุทธเจ้าองค์นี้กับองค์นี้จะมาต่อกัน ท่านเรียกว่าสุญญกัป แล้วอีกนานเท่าไรท่านถึงจะมาตรัสรู้ เราจะมานอนใจได้หรือ เวลามีชีวิตอยู่ลมหายใจมีอยู่ หัวใจเราระลึกได้อยู่ว่ามีบาปมีบุญอยู่แล้ว ทำไมจึงไม่วังแต่นวนชววยเสียในเวลาทีควรนี้ จะไปรออะไรกับนั้นกับนี้ ให้เราเย็นเข้ามาพิจารณาอย่างนี้ ขี ที่จะตักตวงผลประโยชน์ให้ได้ในเวลาเรามีชีวิตอยู่เราก็กทำเสีย กว่าพระอริยมะตไตรยท่านจะมาตรัสรู้ก็ต้องผ่านสุญญกัปไปเสียก่อน สุญญกัปก็คือกองไฟใหญ่นั้นแหละใครจะกล้าผ่าน เพียงแต่เตาไฟเล็ก ๆ อยู่คร้วนี้ใครเก่งก็ลองดูซิ สุญญกัปยิ่งเก่งกว่านี้อีก แล้วใครจะไปกล้าหาญผ่านสุญญกัปนี้เพื่อไปหาพระอริยมะตไตรย มันควรเสี่ยงแล้วหรือ เวลานี้เป็นเวลาทีเหมาะสมอย่างยิ่ง

(เทศน์อบรมฆราวาส ๘ มิถุนายน ๒๕๓๕)

คนเราเวลามาเกิดก็มาตัวเปล่า เวลาตายไปก็ไปตัวเปล่า ไม่มีสมบัติเงินทองอะไร ๆ ติดตัวไป นอกจากบุญกับบาปเท่านั้น ผู้ฉลาดจึงคิดและชวนชววยทั้งสมบัติภายนอกเพื่อธาตุขันธ์ได้อาศัย ไม่อดอยากเดือดร้อนทั้งตนและผู้เกี่ยวข้อง ไม่ประมาทนอนใจ อันเป็นลักษณะของคนเกียจคร้านผลาญทรัพย์ ทั้งสมบัติภายในคือบุญกุศลเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ ทานก็บริจาคไม่ตระหนี่เหนียวแน่น เมื่อสิ่งของมีพอให้ทานได้เป็นคนกว้างขวางไม่คับแคบเพราะความเห็นแก่ตัว เห็นสัตว์ เช่น สุนัขที่ซบผอมอดโรยเพราะความหิวโหยอาหารเป็นกำลัง ถ้าพอเป็นไปได้ก็ให้ทานอาหารแก่เขากินพอประทังชีวิต เห็นคนจนและง่อยเปลี้ยเสียอวัยวะ ก็ให้ทานด้วยความเมตตาสงสาร ไม่ดูถูกเหยียดหยาม เพราะกรรมของสัตว์ย่อมมีต่าง ๆ กัน แม้เราเองก็อาจเคยเป็นมาแต่ระลึกไม่ได้ เห็นสมณะชีพราหมณ์ผู้มีศีลสังวร ก็ให้ทานด้วยความเคารพเลื่อมใส เห็นโบสถ์วิหารศาลาธรรมสวณะชำระตฤทุโธรม ก็ช่วยบริจาคซ่อมแซม เห็นคนตกทุกข์ลำบากทรมาน ก็ช่วยเหลือเกื้อหนุนเท่าทีควรจะเป็นไปได้

บุญทีเกิดจากทานนั้นบ้าง ทานนี้บ้าง การช่วยนั้นบ้าง การอุดหนุนนี้บ้าง ย่อมกลายเป็นมหากุศลและช่วยบุคคลผู้บำเพ็ญให้พ้นจากทุกข์ได้ ศีลพอทำได้ก็บำเพ็ญไม่ให้หลุดมือไปได้ คืองดเว้นการฆ่าสัตว์และเบียดเบียนกันก็เป้นบุญกองหนึ่ง ไม่ลักขโมยทรัพย์สมบัติของผู้อื่นก็เป้นบุญกองหนึ่ง ผู้ไม่ใช้สามีภรรยาของตัวเป้นไม่เกี่ยวข้องเด็ดขาดเป้นบุญกองหนึ่ง ไม่พูดโกหกหลอกลวงเป้นบุญกองหนึ่ง ไม่ดื่มของมึนเมา มีสุราเป้นต้น เป้นบุญกองหนึ่ง รวมบุญทีเกิดจากศีลมัยแล้วก็เป้นบุญ ๕ กอง ถ้าเป้นกองเงินกองทองมีถึงห้ากองใหญ่ ๆ แล้ว เจ้าของคงจะ.....และอาจจะ.....แน่นอน

การอบรมภาวนาก็บำเพ็ญไม่ทอดทิ้ง มีเวลาว่างบ้างก็นึกพุทโธ ธัมโม สังโฆ บท
ใดบทหนึ่งประจำใจ ไม่ปล่อยใจให้เพ่นพ่านออกนอกกลุ่มนอกทางที่จะเป็นความเสียหาย
และทำความยุ่งยากกังวลใจ เวลาจะหลับนอนก็บริกรรมพุทโธ ๆ จนหลับไปกับบทธรรม
เมื่อพยายามทำอย่างนี้เสมอ ใจย่อมผ่องใสเยือกเย็น มองเห็นโลกว่าเป็นเพื่อนทุกข์เกิด
แก่เจ็บตายด้วยกันอย่างสนิทใจ ใจอ่อนโยนด้วยเมตตาต่อเพื่อนร่วมโลก ไม่คิดเป็นภัย
ต่อผู้ใด ใจอ่อนน้อมต่อธรรม ด้วยความหวังพึ่งเป็นพึ่งตายตลอดกาลไม่ยอมฝ่าฝืน ยืน
หยัดอยู่กับศีลธรรม

ใจกับธรรมกลายเป็นธรรมแท่งเดียว นี่แลคือกองมหากุศลอันยิ่งใหญ่ไพศาลไม่
มีสิ่งใดเสมอเหมือน ลงบุญกับใจได้รวมเข้ากันเป็นธรรมแท่งแล้ว อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข
ดังท่านพระมหากัปปินเปล่งอุทานว่า สุข วต สุข วต สุขหนอ ๆ คือสุขเพราะใจ
กลายเป็นธรรมแท่งเดียวนั่นเอง ไม่เลือกกาลสถานที่ โลกนี้ โลกหน้า ถึงจะเป็นสวรรค์
นิพพานคือสถานที่ให้ความสุข เพราะใจเป็นธรรมชาติที่มีความสุขอย่างพร้อมมูลอยู่
แล้ว ฉะนั้นจึงไม่ควรนั่งเฝ้านอนเฝ้าของดีคือใจอยู่เปล่าจะเสียการ รับผิดชอบคุณงาม
ความดีให้พอกับความต้องการจากทาน ศีล ภาวนาเสียแต่บัดนี้ จะได้ไม่ต้องบ่นหา
ความสุขและสวรรค์นิพพานอันเป็นที่น่ารำคาญอีกต่อไป
